

RESULTATEN EERSTE DEELNEMERS- ONDERZOEK VAN SCHULDEN NAAR KANSEN

Rapportage over resultaten onder deelnemers aan projecten Van Schulden naar Kansen die ondersteund worden door de Delta Lloyd Foundation in 2016

Maart 2017

Danielle Lako
Selina Vreugdenhil
Jodi Mak
Roeland van Geuns

CREATING TOMORROW

COLOFON

Het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam zoekt samen met onderwijs, gemeente en maatschappelijke organisaties naar antwoorden op vragen rond armoede en interventies. Dit onderzoek is uitgevoerd op verzoek van en mede mogelijk gemaakt door Delta Lloyd Foundation.

AUTEURS

Danielle Lako
Selina Vreugdenhil
Jodi Mak
Roeland van Geuns

© Hogeschool van Amsterdam
Maart 2017

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van een volledige bronvermelding.

AMSTERDAMS KENNISCENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJKE INNOVATIE
Wibautstraat 5a
Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
www.hva.nl/akmi

INHOUDSOPGAVE

1. Doel en opzet deelnemersonderzoek projecten Van Schulden naar Kansen 2016	4
Doel van het deelnemersonderzoek	4
Financiële zelfredzaamheid	4
Onderzoeksverantwoording	5
Leeswijzer	5
2. De resultaten	6
Achtergrondkenmerken van de respondenten	6
Dagelijkse activiteiten en inkomen	6
Schulden	7
Motivatie	8
Financiële zelfredzaamheid	8
Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie	8
Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken	10
Element 3: Inkomen genereren	11
Element 4: Uitgaven beheersen	13
3. Samenvattende conclusies	14
Bijlagen: resultaten per project	
1. Vonk (De Regenboog Groep)	
2. Postsorteergroep MaDiZo (MaDi Zuidoost en Diemen)	
3. Regel 't (AR Coaching & Training + Brand New Job)	
4. Talentcoach (De Regenboog Groep)	
5. Financiële training UNFM-NL (Unie Nationale Marokkaanse Vrouwen Nederland)	

1. DOEL EN OPZET DEELNEMERSONDERZOEK PROJECTEN VAN SCHULDEN NAAR KANSEN 2016

DOEL VAN HET DEELNEMERSONDERZOEK

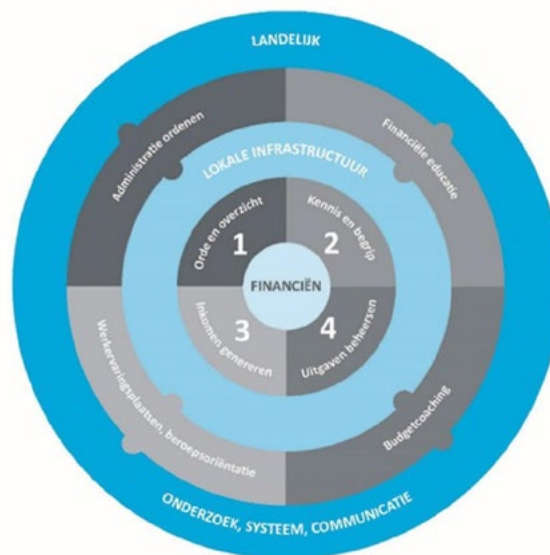
Met het doel financiële zelfredzaamheid in Nederland te bevorderen, steunt Delta Lloyd Foundation (hierna DLF genoemd) sinds 2008 verschillende lokale projecten op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening. De projecten richten zich op mensen met schulden of op mensen met een groot risico op schulden, die in armoede leven. DLF financiert deze projecten en biedt vrijwillige inzet van haar medewerkers. De projecten worden binnen de lokale infrastructuur gevonden, georganiseerd of versterkt. Dat gebeurt door of in samenwerking met lokale partners die de doelgroep goed kennen en begeleiden. DLF heeft in 2015 het actieprogramma Van Schulden naar Kansen gelanceerd. De ambitie van dit programma is om in vijf jaar tijd (2015-2020) in doelgebieden waar veel mensen van een laag inkomen leven de financiële zelfredzaamheid van 15% van de desbetreffende huishoudens te vergroten door armoede als gevolg van schulden terug te dringen. Het gaat om doelgebieden in steden waar DLF kantoren heeft: Amsterdam, Arnhem, Helmond, Rotterdam en Zwolle. Het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam voert een meerjarig onderzoek uit om te bepalen welke effecten de inspanningen in de doelgebieden hebben. Behalve onderzoek op project- en doelgebiedsniveau wordt er tussen 2016 en 2020 continu onderzoek gedaan onder alle deelnemers aan de gefinancierde projecten. Uitgangspunt is het feit dat als een persoon binnen een huishouden heeft deelgenomen aan een project en financieel zelfredzamer is geworden, daarmee het hele huishouden financieel zelfredzamer is geworden. Het doel van het deelnemersonderzoek is inzicht te krijgen in de ervaren meerwaarde van deelname aan de door DLF ondersteunde activiteit vanuit het perspectief van de deelnemer zelf. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de mate waarin een deelnemer financieel zelfredzamer is geworden als gevolg van deelname aan de door DLF ondersteunde activiteit/project.

FINANCIËLE ZELFREDZAAMHEID

DLF ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door DLF, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid.

Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis-competenties van het Nibud¹ en onderzoek naar schuldhulpverlening en armoede². Projecten van DLF die in het kader van het actieprogramma Van Schulden naar Kansen worden gefinancierd, richten zich op één of meer van deze elementen. De vier elementen zijn:

- 1) Orde en overzicht in de eigen administratie: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren die geordend in een map
- 2) Basale kennis en begrip van financiële zaken: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 3) Inkomen genereren: deelnemers vinden een (nieuwe) functie of werkervaringsplaats of starten met een opleiding
- 4) Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag): deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen.

Figuur 1. Model van financiële zelfredzaamheid

¹ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

² Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhulpverlening*. Amsterdam: Regioplan.; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland*. *Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas*. November 2014, 14-22.; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

ONDERZOEKSVERANTWOORDING

De onderzoeksvragen die in het deelnemersonderzoek beantwoord worden zijn:

Welke meerwaarde zien deelnemers zelf van deelname aan de ondersteunende activiteit?

Welk effect heeft deelname aan de activiteit gehad op hun financiële zelfredzaamheid?

De onderzoekers kijken hierbij naar hun financiële gedrag, hun kennis en vaardigheden en hun arbeidsmarktgedrag. De onderzoekers bevragen de deelnemers door middel van een ontwikkelde en uitgeteste enquête. Om het effect van de activiteiten in kaart te brengen, wordt op drie momenten een meting uitgevoerd onder de deelnemers:

- Vlak voordat men gaat deelnemen aan de activiteit (nulmeting)
- Vlak nadat (binnen twee weken) de activiteit is afgerond (éénmeting)
- En 6 maanden na afloop van het traject (tweemeting)

Tijdens de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid heeft men op dat moment?

De onderzoekers inventariseren dit aan de hand van een aantal vragen betreffende financieel gedrag, financiële kennis en vaardigheden, inkomenspositie en arbeidsmarktgedrag.

In de éénmeting worden dezelfde vragen gesteld betreffende financieel gedrag, financiële kennis en vaardigheden, inkomenspositie en arbeidsmarktgedrag en wordt de deelnemer

bevraagd op de door hem/haar ervaren meerwaarde van de activiteit. Middels deze meting kan iets gezegd worden over de effecten op korte termijn van de deelname. Om iets te kunnen zeggen over het langere termijn effect doen de onderzoekers na zes maanden de tweemeting. Wederom leggen zij de deelnemers dezelfde vragen voor.

LEESWIJZER

Er wordt twee keer per jaar gerapporteerd. De voorliggende rapportage gaat over de nulmeting van deelnemers aan alleen projecten die DLF in 2016 in Amsterdam ondersteunde in het kader van het programma Van Schulden naar Kansen. Hier is voor gekozen omdat in de andere steden nog veel projecten moeten starten. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de deelnemers die voor 31 december 2016 met een project zijn gestart of begin 2017 starten. De resultaten van vervolgmetingen en metingen van projecten in andere steden die in 2017 starten, zullen worden weergegeven in de rapportage die in oktober 2017 verschijnt. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten weergegeven, gevolgd door een hoofdstuk met conclusies. Voor de 5 projecten met meer dan 15 deelnemers is een analyse op projectniveau gedaan. Deze projectrapportages zijn weergegeven in de bijlage.

Belangrijk: in de in dit rapport weergegeven figuren en tabellen komen de optellingen niet altijd uit op 100%. Dit heeft met afrondingen te maken!

2. DE RESULTATEN

ACHTERGRONDKENMERKEN VAN DE RESPONDENTEN

Op 31 december 2016 hebben in totaal 208 deelnemers aan projecten die DLF in Amsterdam ondersteunt de vragenlijst voor de start van het project ingevuld³. In tabel 1 staat

weergegeven aan welk project de respondenten deelnemen. Honderdnegentig respondenten doen mee aan 5 projecten met meer dan 15 deelnemers.

Tabel 1. Projecten en aantal respondenten

Project	Organisatie	Doelgebied	Respondenten
Financiële training UNFM-NL	Unie Nationale Marokkaanse Vrouwen Nederland	Zuid-Oost, Noord, Nieuw-West	30
Kandidatenmarkt	De Kandidatenmarkt	Nieuw-West	15
Postsorteergroep MaDiZo	MaDi Zuidoost en Diemen	Zuid-Oost	26
Op Eigen Kracht	De Regenboog Groep	Nieuw-West	3
Regel 't	AR Coaching & Training + Brand New Job	Zuid-Oost, Noord, Nieuw-West	82
Talentcoach	De Regenboog Groep	Zuid-Oost, Noord, Nieuw-West	19
Vonk	De Regenboog Groep	Zuid-Oost, Noord, Nieuw-West	33

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 45 jaar (spreiding: 19-73). Het merendeel is vrouw (73%). De respondenten konden aankruisen tot welke groep ze zich zelf rekenen: meer dan één groep aankruisen was mogelijk. Bijna twee derde (65%) voelt zich in elk geval tot de groep Nederlanders behoren, 17% voelt zich (ook) Surinaams, 13% Marokkaans, 6% Antilliaans, 2% Ghanees, 2% Duits en 2% Turks. Dertien procent rekent zich zelf tot een andere dan de in de vragenlijst voorgecategoriseerde groepen en zeven procent wil het niet zeggen. In totaal vulden 183 respondenten in welke opleiding ze genoten hebben. Ruim een derde (38%) van de respondenten heeft een hogere opleiding (hbo, universiteit of hoger) genoten. Tien procent heeft geen opleiding of alleen basisschool. Bijna de helft (45%) geeft aan met kind(eren) te wonen, bijna een derde (30%) woont met een partner, een kwart (25%) woont alleen, 14% met een ander/anderen zoals moeder, vader, ouders, tante, oom en/of kleinkind.

DAGELIJKSE ACTIVITEITEN EN INKOMEN

Ruim een derde (34%) van de respondenten heeft geen werk en doet ook geen opleiding, ruim een kwart (27%) verricht vrijwilligerswerk, 22% heeft een betaalde baan, 8% doet een opleiding, 4% heeft een eigen bedrijf, 4% heeft een werkervaringsplek, 2% doet betaalde klussen en 2% loopt stage. Drieëntwintig procent heeft de antwoordcategorie 'anders' ingevuld en vulde daar onder meer in: huisvrouw, mantelzorg, pensioen, werkloos, zelfscholing, taalles, blogger, werkzoekend. Bijna 70% van de respondenten is afhankelijk van een uitkering: bij bronnen van inkomsten wordt een bijstandsuitkering het vaakst genoemd (31%), gevolgd door een WW-uitkering (27%), salaris (19%), WIA, WAO of Wajong-uit-

kering (11%), pensioen (5%), geld van familie of vrienden dat niet terugbetaald hoeft te worden (3%) of een eigen bedrijf (2%). Inkomsten door klusjes en studiefinanciering worden nauwelijks genoemd (1%). Twaalf procent van de respondenten noemt andere bronnen van inkomsten zoals via de partner die in loondienst werkt of bijvoorbeeld via een vrijwilligersvergoeding. Als inkomstenbronnen van de eventuele partner worden salaris, bijstandsuitkering en pensioen het meest genoemd. In tabel 2 wordt weergegeven wat de inkomsten per respondent per maand zijn, inclusief het inkomen van de eventuele partner⁴. Zestig procent van de respondenten ontvangt minder dan €1500 per maand, 32% zelfs minder dan €1000. In het grootste deel van de gevallen, namelijk 39%, betreft dit huishoudens met kinderen, voor 'maar' een kwart (26%) gaat het om alleenstaanden. Een kwart (26%) geeft aan (ook) met anderen te wonen. Bij 7% betreft het respondenten die (ook) met een partner wonen.

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomen partner) (n=196)

Categorie	Percentage
€1000 of minder	32
Meer dan €1000 en minder dan €1500	28
Meer dan €1500 en minder dan €2000	16
Meer dan €2000 en minder dan €2500	6
Meer dan €2500 en minder dan €3000	3
Meer dan €3000 en minder dan €3500	2
Meer dan €3500	1
Weet ik niet	6
Wil ik niet zeggen	8
Totaal	100

³ Door een technisch probleem is het project Re-make van organisatie The Beach niet opgenomen in deze rapportage. Zes deelnemers aan dit project hebben de vragenlijst ingevuld. Bij voldoende respons zal dit project in de volgende rapportage uitgebreid besproken worden.

⁴ Respondenten is gevraagd hier ook zorgtoeslag, huurtoeslag, kindertoeslag en kinderopvangtoeslag bij op te tellen.

SCHULDEN

De respondenten is gevraagd of ze schulden hebben. In totaal gaven 185 respondenten hier een antwoord op. Zeventig procent van hen heeft schulden, zes procent weet het niet. Bijna een kwart (24%) geeft aan geen schulden te hebben. Wanneer we naar de projecten kijken, valt op dat ruim een derde (34%) van de respondenten van het project Financiële training UNFM-NL geen schulden heeft. En in de projecten Vonk en de Postsorteergroep van MaDi Zuidoost en Diemen participeren juist bijna geen mensen zonder schulden, respectievelijk 3% en 2%. Van de respondenten zonder schulden hebben er opvallend weinig geen opleiding genoten (19%) in vergelijking met de groep schuldenaren (7%). Ook zitten er in de groep zonder schulden meer respondenten die zichzelf in (elk geval) tot de groep Marokkanen voelen behoren (25%) in vergelijking met de groep schuldenaren (9%). Verder zijn er aanzienlijk minder respondenten zonder schulden die zich (in elk geval) tot de groep Surinamers voelen behoren: 5% versus 23% bij de schuldenaren. In de groep zonder schulden zitten meer mensen die samenwonen met een partner en/of kinderen en minder alleenstaanden. Ook zitten er in deze groep minder respondenten die betaald werk doen en meer respondenten die vrijwilligerswerk doen. Het betreft hier verschillen groter dan 10%. Minder respondenten in de groep zonder schulden ontvangen een WW-uitkering, meer respondenten ontvangen een bijstandsuitkering: 36% versus 27% in de groep schuldenaren. Tot slot ontvangen de respondenten zonder schulden meer inkomsten uit andere bronnen.

De schuldenaren hebben gemiddeld 3-4 schuldeisers. Twintig procent van de respondenten met schulden geeft aan dat een deurwaarder een deel van hun loon of uitkering krijgt. Acht procent weet niet of dit het geval is. Honderdtwintig schuldenaren hebben de vraag beantwoord hoe hoog hun schulden zijn. De hoogte van hun schulden is weergegeven in tabel 3. De gemiddelde schuld ligt in de categorie tussen de €15.000 en €20.000. Geschat wordt dat dit ruim €18.000 is. Dit ligt beduidend lager dan de gemiddelde schuld die door de branchevereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NIVK) gemeld wordt in haar jaarrapportage over 2015 (€42.000). Dat wordt deels verklaard doordat een deel van de respondenten een lage schuld (bedragen onder de €3.000) heeft (30%) en deels doordat we weten dat mensen hun eigen schulden vaak onderschatten. Ook het gemiddeld aantal schuldeisers is overigens lager dan de NIVK meldt (14). Dit zou erop kunnen wijzen dat de problematiek van de respondenten gemiddeld (nog?) niet zo ernstig is of niet meer zo ernstig is als die van de mensen die zich bij schuldhulpverlening melden. Naast genoemde verklaringen kan dit ook te maken hebben met het feit dat sommige respondenten net een schuldregeling hebben doorlopen en dus geen schulden meer hebben.

Tabel 3. Schulden van de respondenten in categorieën (n=120)

Categorie	Percentage
Minder dan €500	7%
Meer dan €500 en minder dan €1.000	5%
Meer dan €1.000 en minder dan €3.000	18%
Meer dan €3.000 en minder dan €5.000	9%
Meer dan €5.000 en minder dan €10.000	13%
Meer dan €10.000 en minder dan €15.000	7%
Meer dan €15.000 en minder dan €20.000	10%
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	12%
Meer dan €50.000	11%
Weet ik niet	6%
Wil ik niet zeggen	3%
Totaal	100%

Bijna een derde van de respondenten (30%) geeft aan dat iemand helpt met de post en het regelen van geldzaken. In ruim een derde van de gevallen (34%) betreft dit iemand van schuldhulpverlening. Ook familie (20%) of iemand van algemeen maatschappelijk werk (18%) worden veel genoemd, gevolgd door vrienden (9%) of een vrijwilliger (5%). Ruim een derde (34%) geeft een niet-voorgecategoriseerd antwoord op deze vraag zoals een bewindvoerder, boekhouder, budget-beheerder of een contactpersoon van het Van Schulden naar Kansen-project waar ze aan deelnemen.

MOTIVATIE

Respondenten geven verschillende redenen waarom ze meedoen aan een project. De vraag hierover is open gesteld: de antwoorden waren niet voorgecategoriseerd. Naar aanleiding van de gegeven antwoorden plaatsen we deze onder de volgende noemers:

- Voorwaarde of verplichting bv in kader van bepaalde training
- Aangeboden/gevraagd zijn bv door UWV
- Interesse
- Inzicht krijgen in orde en administratie/overzicht
"Alle papieren maken me in paniek. Angst"
"De papierwinkel is voor mij te groot en niet overzichtelijk"
- Opdoen van sociale contacten
"Andere mensen leren kennen en met mensen omgaan"
- Opstapje naar arbeidsmarkt, nuttig willen zijn voor de maatschappij
"Ik ben werkloos en geniet een WW-uitkering. Het is mij tot nu toe niet gelukt om weer aan het werk te komen en ik weet niet hoe ik tot mijn pensionering inkomen kan genereren"
- Grip krijgen op (dreigende) financiële problemen
"Omdat ik m'n financiële situatie verandert, waarin ik met grote schulden en laag inkomen krijg te maken. Ik wil via dit project leren hoe ik mijn kosten zoveel mogelijk kan drukken om verder een stabiel leven te kunnen leiden op een zo prettig mogelijke wijze"
- Hulp nodig hebben
"Ik lange tijd mijn post niet open heb gemaakt. Ik nam de telefoon niet op als ik een nummer niet herkende. Ik had geen inkomen en kon dus ook geen regeling treffen. Ik was bang en wist niet wat ik moest doen. Dit was voor mij één van de eerste stappen om mijn leven weer op orde te brengen".

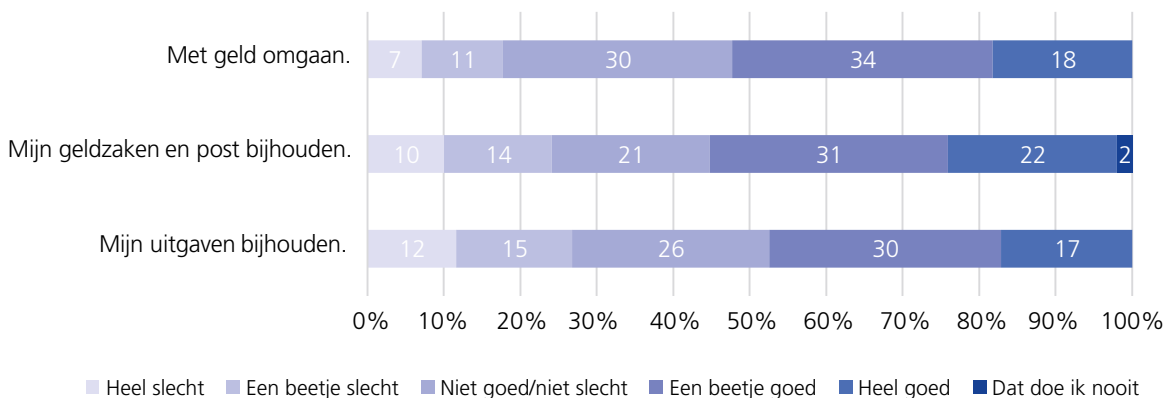
FINANCIËLE ZELFREDZAAMHEID

Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

Alle projecten richten zich op het element Orde en overzicht in de eigen administratie. In totaal hebben 194 respondenten vragen over dit element beantwoord. Om inzicht te krijgen in hun beginsituatie hebben ze moeten aangeven hoe goed ze zijn in de omgang met geld en post. De resultaten staan in figuur 1.

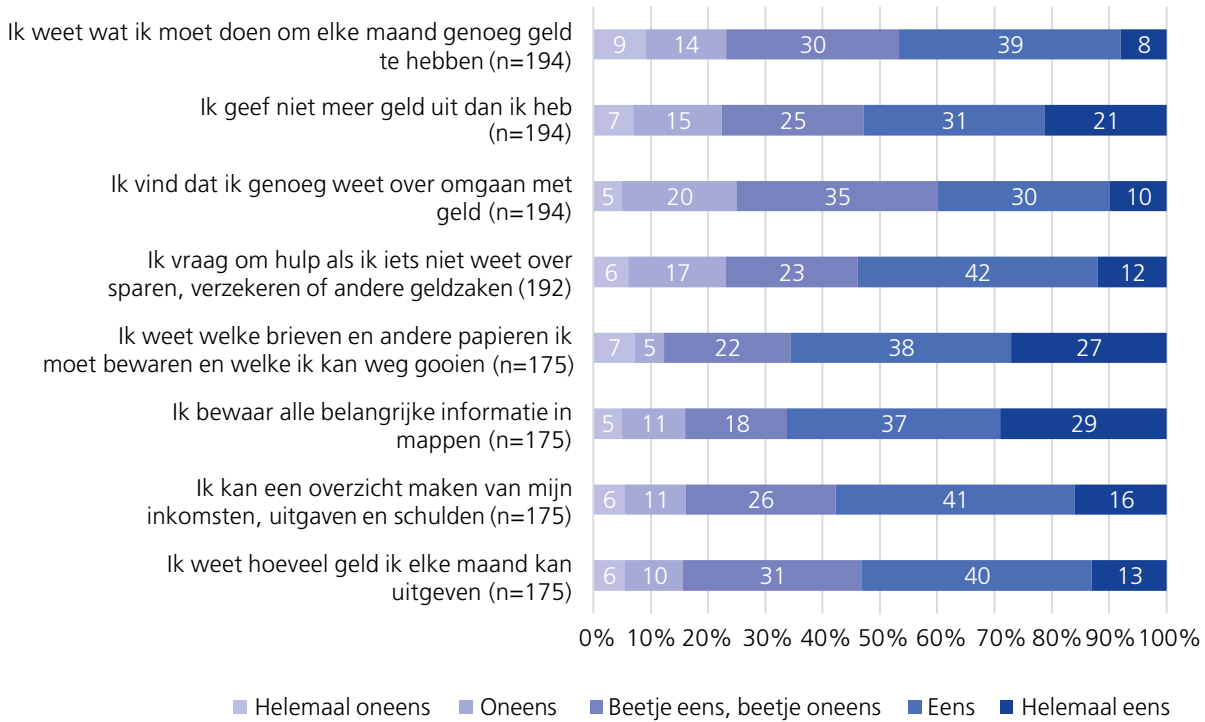
Uit figuur 1 valt af te leiden dat ruim een kwart (27%) zichzelf slecht vindt in het bijhouden van uitgaven en iets minder dan een kwart (24%) in het bijhouden van geldzaken en post. Bijna een vijfde (18%) vindt zichzelf slecht in het omgaan met geld. Maar iets meer dan de helft van de respondenten (52%) vindt dat hij/zij een beetje tot heel goed met geld om kan gaan dan wel (heel) goed geldzaken en post kan bijhouden (53%). Iets minder dan de helft van de respondenten (47%) vindt dat ze hun uitgaven (heel) goed bijhouden. Vergeleken met de uitkomsten van een eerder onderzoek over financiële zelfredzaamheid van inwoners van Amsterdam Nieuw-West, zijn de respondenten aan deze projecten veel minder positief over hun omgang met geld en post: in het Nieuw-West onderzoek vond ongeveer 80% van de inwoners dat zij goed met geld konden omgaan en hun uitgaven, post en administratie goed konden bijhouden⁵. Uit dit onderzoek bleek ook dat mensen hun financiële problemen vaak onderschatten. De respondenten hebben ook aangegeven in hoeverre ze het eens zijn met 8 stellingen over de eigen administratie. De resultaten zijn weergegeven in figuur 2.

Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=194)

⁵ Madern, T., Geuns, R. van, Schoorl, R., Vădănescu, A., & Collot d'Escury, L. (2016). *Financiële zelfredzaamheid in Amsterdam Nieuw-West. Verkenning van problematiek en oplossingen*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam

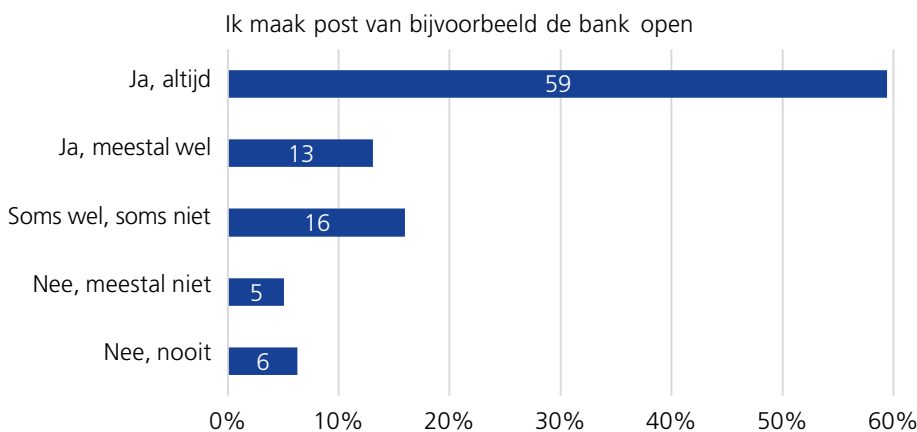
Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=175-194)

Een kwart van de respondenten is het (helemaal) oneens met de stelling ‘ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld’ en bijna een kwart (23%) met de stelling ‘ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken’ en ‘ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben’. Meer dan een vijfde (22%) zegt het (helemaal)

oneens te zijn met de stelling ‘ik geef niet meer geld uit dan ik heb’. Als laatste onderdeel van dit element is respondenten gevraagd hoe vaak zij post van bijvoorbeeld de bank open maken (figuur 3). Slechts 59% zegt altijd post van bijvoorbeeld de bank open te maken, 5% doet het meestal niet en 6% zelfs nooit.

Figuur 3. Stelling over post openmaken: ‘ik maak post van bijvoorbeeld de bank open’ (n=175)

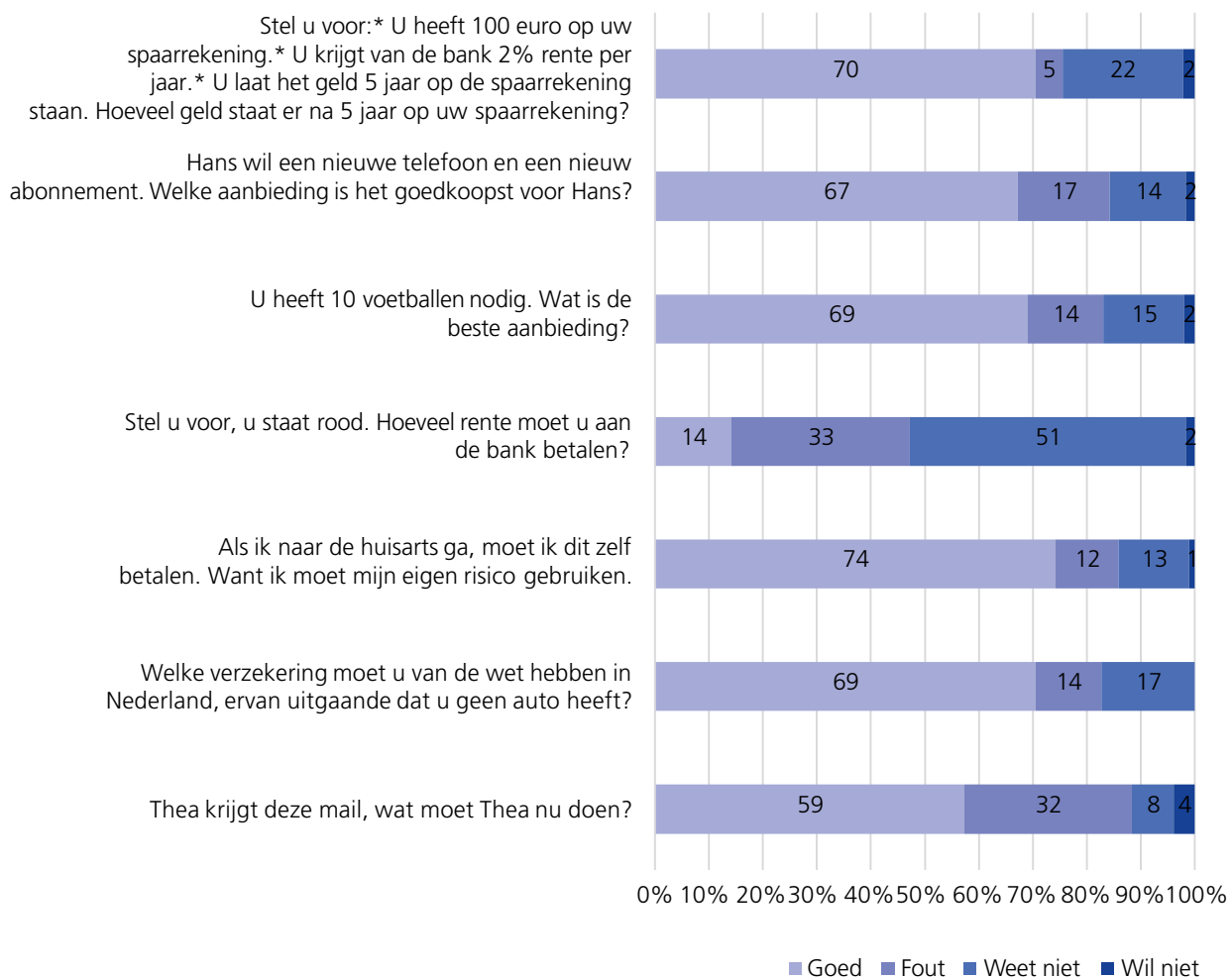
In totaal hebben 9-10% van de respondenten alle stellingen met betrekking tot het zelfredzaamheidselement Orde en overzicht in de eigen administratie (heel) goed beantwoord. Geen van hen is laag opgeleid. Het merendeel van hen (77%) doet mee aan het project Regel 't waar sowieso bijna de helft (48%) hoger opgeleid is.

Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken

Honderdvierenzeventig respondenten hebben de vragen beantwoord gericht op het element Basale kennis en begrip van financiële zaken. Om hun 'beginsituatie' in kaart te brengen, hebben ze 7 meerkeuzevragen over geldzaken moeten beantwoorden. In figuur 4 staan de resultaten.

De eerste vraag ging over het begrip 'rente op rente'. Stel u voor: * U heeft 100 euro op uw spaarrekening. * U krijgt van de bank 2% rente per jaar. * U laat het geld 5 jaar op de spaarrekening staan. Hoeveel geld staat er na 5 jaar op? Ruim een vijfde van de respondenten (22%) zegt het antwoord niet te weten en 5% geeft een fout antwoord. Op de vraag welk telefoonabonnement het goedkoopste is (een jaarabonnement voor €25 per jaar en een toestel voor €150 óf een jaarabonnement voor €40 per maand en een gratis toestel) geeft 17% van de respondenten het verkeerde antwoord, 14% weet het niet.

Figuur 4. Kennisvragen over geldzaken (n=173-174)

De respondenten kregen ook 2 vragen voorgelegd waarin ze moesten uitrekenen wat de goedkoopste aanbieding is. Veertien procent van de respondenten weet niet dat een voetbal voor 20 euro waarbij je de 5e gratis krijgt, goedkoper is als je 10 voetballen nodig hebt dan wanneer je een voetbal kan kopen voor 20 euro en 10% korting krijgt. Vijftien procent weet het niet.

Hoeveel je de bank moet betalen als je rood staat, weet slechts 14% van de respondenten. Een derde (33%) geeft het verkeerde antwoord en meer dan de helft (51%) zegt het niet te weten. Respondenten is ook de vraag gesteld of zij de huisarts zelf moeten betalen. Twaalf procent denkt dat dit wel zo is, dertien procent weet het niet. Veertien procent geeft een verkeerd antwoord op de vraag over verzekeringen, dat een zorgverzekering de enige verplichte verzekering is in Nederland wanneer je geen auto hebt. Bijna een vijfde (17%) weet het antwoord niet.

Als laatste is respondenten gevraagd wat zij moeten doen als zij een phishingmail⁶ ontvangen. Dit was de enige vraag waar ze meerdere antwoorden op konden geven. Bijna een derde (32%) geeft het verkeerde antwoord, namelijk dat ze op de link zullen klikken, 8% weet het niet.

Wat opvalt is dat telkens rond een derde van de respondenten de antwoorden verkeerd heeft of niet weet, met als uitschieters de vraag over rente bij roodstaan en de vraag over wat te doen bij het krijgen van een phishingmail waar veel meer respondenten niet goed antwoorden. Een zeer kleine groep respondenten, namelijk 5%, heeft alle vragen goed beantwoord. Onder deze respondenten bevinden zich meer respondenten die zich (in ieder geval) tot de groep Nederlanders voelen horen dan in de totale groep (verschil is groter dan 10% tussen de groepen) en geen van hen is laag opgeleid.

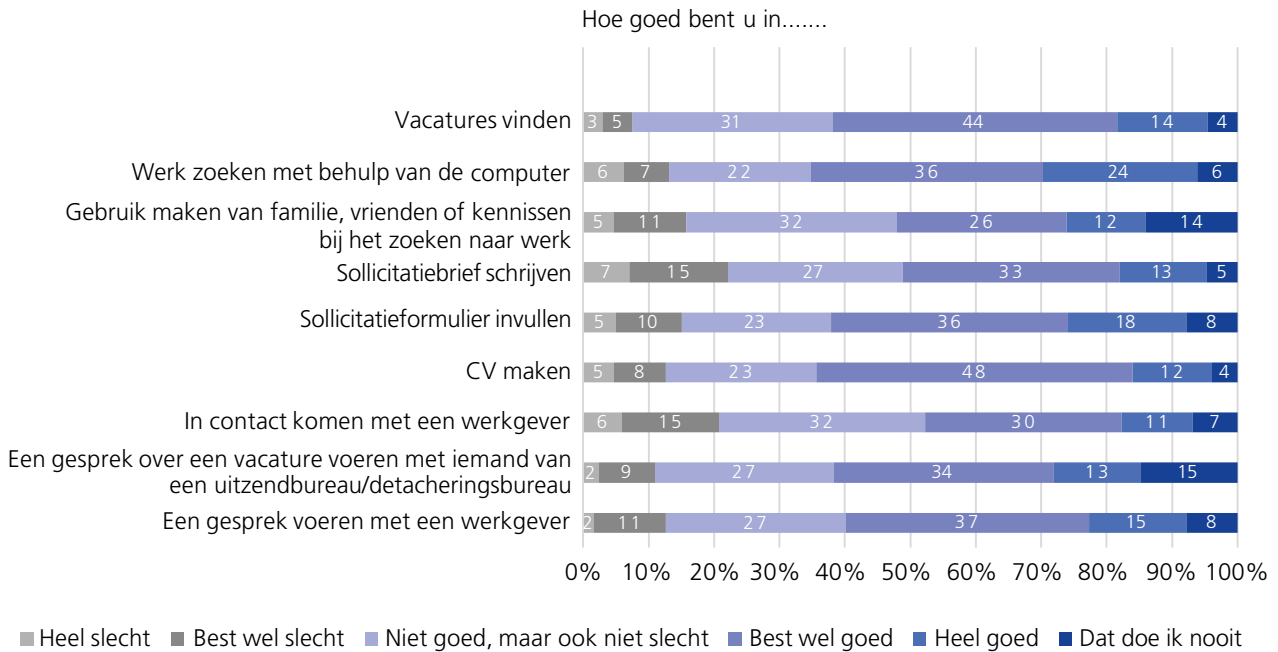
Element 3: Inkomen genereren

Als een project zich (ook) richt op het genereren van inkomen zijn er aan de respondenten vragen gesteld aangaande het zelfredzaamheidselement Inkomen genereren. In totaal beantwoordden 125 respondenten vragen over wat ze de afgelopen tijd gedaan hebben om een betere toekomst te hebben. Ze konden meerdere antwoorden geven. Meer dan de helft van de respondenten (58%) heeft gezocht naar (beter) betaald werk. Ruim een derde (35%) heeft gezocht naar een cursus of opleiding, 18% zoekt werkt als vrijwilliger, 14% is een eigen bedrijf opgestart, 14% is meer gaan werken, 10% heeft gezocht naar klusjes, 7% naar een werk-ervaringsplek, 7% heeft niks gedaan. Vijftien procent noemde iets anders zoals bv: meer vrijwilligerswerk gaan doen, een computercursus volgen, netwerken, 'rust in mijn hoofd en regelmaat krijgen', dagbesteding, uitkering aanvragen, burn out en dus niet in staat om te werken, zoeken naar bijbaantje, thuisstudie, zwanger.

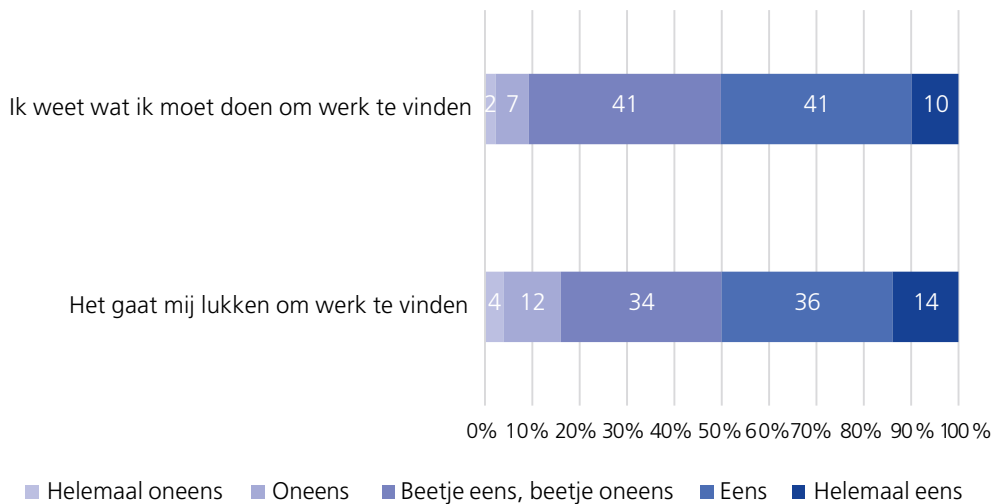
In figuur 5 staan de antwoorden weergegeven op de vraag hoe goed de respondenten zichzelf vinden in het uitvoeren van bepaalde sollicitatie-activiteiten. Ruim een vijfde (22%) vindt zichzelf (heel) slecht in het schrijven van een sollicitatiebrief en in het in contact komen met een werkgever (21%). Ook vindt 16% zichzelf (heel) slecht in het gebruik maken van familie, vrienden of kennissen bij het zoeken naar werk. Tevens vindt 15% zichzelf (heel) slecht in het invullen van sollicitatieformulieren. Opvallend is dat het aantal respondenten dat het met de betreffende stellingen (helemaal) eens is heel klein is. Vijftien procent heeft op alle stellingen 'heel goed' of 'best wel goed' geantwoord. Geen van deze respondenten is laag opgeleid. Wat betreft groep waartoe de respondenten zich voelen horen, lijken deze respondenten niet heel erg af te wijken van de totale groep behalve dat er geen respondenten in zitten die zich (ook) tot de groep Marokkanen voelen horen. Uit figuur 6 valt af te leiden dat 9% niet weet wat hij of zij kan doen om werk te vinden, 16% is sceptisch of het gaat lukken om werk te vinden. Een opvallend klein percentage is het helemaal eens met de stellingen die hierover gaan: respectievelijk 10 en 14%.

⁶ Phishingmail is een vorm van internetfraude waarbij fraudeurs achter bankgegevens proberen te komen via e-mail. Bron: www.politie.nl.

Figuur 5. Stellingen over sollicitatie-activiteiten (n=124)

Figuur 6. Stellingen over werk vinden (n=123-124)

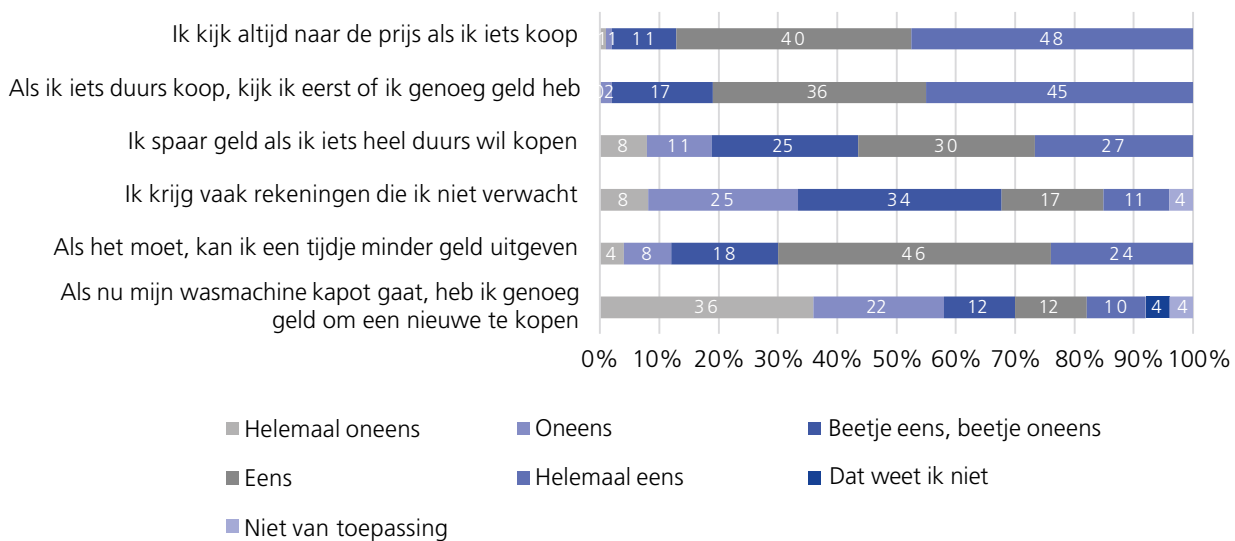
De respondenten is tevens gevraagd of ze weten waar ze zorgtoeslag kunnen aanvragen. De overgrote meerderheid (83%) weet dit, 11% geeft een andere instantie dan de Belastingdienst aan en 6% weet het niet.

Element 4: Uitgaven beheersen

Honderdnegenenzestig respondenten vulden vragen in over het element Uitgaven beheersen omdat hun project zich (ook) daar op richt. Zij moesten bij 6 stellingen aangeven in hoeverre ze het ermee eens zijn. De resultaten zijn weergegeven in figuur 7. Wat bij deze stellingen het meest opvalt is dat meer dan een kwart (28%) het (helemaal) eens is met de stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht'. Bijna een vijfde (19%) is het (helemaal) oneens met de stelling 'ik spaar geld als ik iets heel duurs wil kopen'. Twaalf procent is het (helemaal) oneens met de stelling 'als het moet, kan ik

een tijdje minder geld uitgeven'. De overgrote meerderheid (58%) is het (helemaal) oneens met de stelling 'als nu mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'. Slechts 22% is het hier (helemaal) mee eens. Zes procent heeft op alle stellingen 'helemaal eens' of 'eens' geantwoord. Deze respondenten lijken iets lager opgeleid te zijn in vergelijking met de totale groep: 20% heeft een hogere opleiding (hbo, universiteit of hoger) in tegenstelling tot 38% van de totale groep. Daarnaast voelen minder van deze respondenten zich (ook) Nederlander in vergelijking met de respondenten in de totale groep en meer (ook) Marokkaan (>10% verschil met de totale groep). In vergelijking met de totale groep ontvangen minder respondenten €1000 of minder en zijn er meer respondenten die niet willen zeggen hoeveel te ontvangen (>10% verschil met totale groep).

Figuur 7. Stellingen over uitgaven beheersen (n=169)

3. SAMENVATTENDE CONCLUSIES

Op 31 december 2016 hebben in totaal 208 deelnemers aan projecten die DLF in Amsterdam ondersteunt, de vragenlijst ingevuld. De resultaten geven een eerste inzicht in de stand van zaken voor wat betreft financiële zelfredzaamheid van deelnemers voorafgaand aan de start van het project waar zij aan deelnemen.

Wat opvalt, gezien de doelgroep, is dat ruim een derde (38%) van de respondenten hoog opgeleid (hbo, universiteit of hoger) is. In het ene project participeren overigens veel meer hoog opgeleiden dan in het andere. Zestig procent van de respondenten ontvangt, inclusief het geld van de eventuele partner, minder dan €1500 per maand, 32% zelfs minder dan €1000. In 39% van de gevallen betreft dit huishoudens met kinderen. Bij bronnen van inkomsten wordt een uitkering het vaakst genoemd (69%). Zeventig procent van de respondenten heeft schulden. Zij hebben gemiddeld 3-4 schuldeisers. De gemiddelde schuld wordt naar aanleiding van de respons geschat op ruim €18.000. Wat opvalt is dat er in een enkel project veel deelnemers zonder schulden participeren, echter in de meeste projecten hebben de meeste dan wel bijna alle deelnemers schulden.

Ruim een derde (34%) van de respondenten heeft geen werk en doet ook geen opleiding, ruim een kwart (27%) verricht vrijwilligerswerk. Voor alle respondenten en met name de deelnemers aan projecten gericht op het zelfredzaamheidselement Inkomen genereren, is het goed na te gaan of deze percentages omlaag zullen gaan in de komende periodes. Zijn zij door de DLF-projecten beter in staat om in een eigen inkomen te voorzien? Wat bij de vragen aan de respondenten over dit zelfredzaamheidselement opvalt is dat een opvallend klein percentage het helemaal eens is met de stellingen 'ik weet wat ik moet doen om werk te vinden' en 'het gaat mij lukken om werk te vinden'. Ruim een vijfde vindt zichzelf op dit moment slecht tot heel slecht in het schrijven van sollicitatiebrieven en in het in contact komen met werkgevers.

In totaal heeft slechts 9% van de respondenten alle stellingen met betrekking tot het zelfredzaamheidselement Orde en overzicht krijgen in de eigen administratie (heel) goed beantwoord. Een kwart van de respondenten is het (helemaal) oneens met de stellingen 'ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld', 'ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken' en 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben'. Een flink percentage is het (helemaal) eens met de stellingen die betrekking hebben op dit zelfredzaamheidselement. Dit roept de vraag op waarom deze respondenten participeren in het betreffende project. De resultaten van de volgende meting zullen uitwijzen in hoeverre er hier mogelijk sprake is van zelfoverschatting, door ook te kijken naar de samenhang met schulden.

Aan de hand van de ingevulde antwoorden kan geconcludeerd worden dat ongeveer een derde van de respondenten de antwoorden op de verschillende vragen aangaande het zelfredzaamheidselement Kennis en begrip fout heeft of niet weet. Een zeer kleine groep respondenten, namelijk 5%, heeft alle vragen goed beantwoord. Dit geldt ook voor het zelfredzaamheidselement Uitgaven beheersen: slechts 6% van de respondenten heeft op alle stellingen 'helemaal eens' of 'eens' geantwoord. Meer dan een kwart (28%) is het (helemaal) eens met de stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht' en de meerderheid (58%) is het (helemaal) oneens met de stelling 'als nu mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'. Dit zou erop kunnen wijzen dat de financiële situatie van de betrokken huishoudens minder rooskleurig is dan op basis van andere gegeven antwoorden gedacht zou kunnen worden (bijvoorbeeld een aantal antwoorden op het element Orde en overzicht krijgen in de eigen administratie). Er kan sprake zijn van zelfoverschatting of van een verkeerde inschatting van de eigen situatie. Dit is een bekend fenomeen, zo weten we uit ander onderzoek. In dat verband is het positief te waarderen dat de betrokkenen deelnemen aan een van de Van Schulden naar Kansen-projecten. Bij de volgende meting gaan we preciezer kijken naar de mate waarin het project past bij de 'lacunes' in kennis en vaardigheden van de betrokken deelnemers.

Concluderend kan gesteld worden dat er voor een grote groep deelnemers nog genoeg te ontwikkelen valt. Bij de volgende meting zal inzichtelijk worden in hoeverre deze respondenten volgens henzelf vooruit zijn gegaan op de verschillende zelfredzaamheidselementen en in hoeverre dit (al) terug te zien is in hun leefsituatie. Bij elk element is er maar een zeer kleine groep (5-15%) die (heel) goed scoort op alle stellingen/vragen. Zal deze groep na de volgende meting groter zijn? We zullen de resultaten dan verdiepen door deze nog meer te relateren aan de achtergrondgegevens van de respondenten. Zo is het interessant om na te gaan of de respondenten die goed scoren, te maken hebben met zelfoverschatting of met een verkeerde inschatting van de eigen situatie door specifiek naar hun achtergrondgegevens te kijken. De resultaten van metingen van projecten in andere steden die in 2017 starten, worden ook weergegeven in de volgende rapportage die in oktober 2017 verschijnt.

BIJLAGEN

1. Vonk (De Regenboog Groep)
2. Postsorteergroep MaDiZo (MaDi Zuidoost en Diemen)
3. Regel 't (AR Coaching & Training + Brand New Job)
4. Talentcoach (De Regenboog Groep)
5. Financiële training UNFM-NL (Unie Nationale Marokkaanse Vrouwen Nederland)

Delta Lloyd Foundation ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door Delta Lloyd Foundation, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis competenties van het Nibud¹ en onderzoek naar schuldhelpverlening en armoede². Het project Vonk van De Regenboog Groep richt zich op de volgende drie elementen van het model:

- 1) *Orde en overzicht in de eigen administratie*: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 2) *Basale kennis en begrip van financiële zaken*: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 4) *Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)*: deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de deelnemers die voor 31 december 2016 met het project zijn gestart of begin 2017 starten. Bij de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid hebben de deelnemers op dit moment?

Kenmerken van de respondenten

In totaal hebben 33 deelnemers de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. Omdat een aantal respondenten de vragenlijst niet heeft afgemaakt, ligt het aantal respondenten dat de vragen beantwoordt heeft tussen de 26 en 33. In tabel 1 staan de belangrijkste kenmerken van de respondenten.

¹ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

² Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht. ; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhelpverlening*. Amsterdam: Regioplan. ; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas. November 2014, 14-22.* ; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

Tabel 1. Kenmerken van de respondenten (n=29-33)

Kenmerken	Aantal of gemiddelde (spreiding)
Leeftijd (in jaren)	48 (spreiding: 29-68)
Vrouw	24
Tot welke groep rekent u zichzelf? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Nederlanders	20
Duitsers	1
Marokkanen	2
Turken	1
Antillianen	2
Surinamers	6
Ghanezen	2
Andere groep ³	2
Wil ik niet zeggen	3
Hoogst gevolgde opleiding	
Basisschool	2
Vmbo	3
Mbo 2, mbo 3 of mbo 4	9
Havo of vwo	5
Hbo, universiteit of hogere opleiding	10
Woonsituatie (meerdere antwoorden mogelijk)	
Alleen	9
Met partner	5
Met kind(eren)	14
Met huisdier(en)	5
Met ander/anderen ⁴	5
Dagelijkse activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk)	
Betaalde baan	7
Vrijwilligerswerk	10
Stage	1
Ik heb geen werk en doe geen opleiding	7
Ik doe iets anders ⁵	7
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	7
Pensioen	2
WW-uitkering	2
Bijstandsuitkering	16
WIA, WAO of Wajong	2
Ik krijg geld van vrienden en familie en hoef dit niet terug te betalen	1
Andere inkomstenbron ⁶	3
Inkomstenbron partner (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	2
Pensioen/WW-uitkering/WIA, WAO of Wajong	3
Bijstandsuitkering	2

³ De respondenten noemen 'Bezig met verblijfsvergunning' en 'Brits'.

⁴ De respondenten noemen onder andere 'moeder' en 'kamergenoten'.

⁵ De respondenten noemen onder andere mantelzorg, zorg voor kinderen en het huishouden.

⁶ De respondenten noemen geld van vrienden dat niet hoeft te worden terugbetaald, een uitkering uit de Ziektewet en één niet nader gespecificeerde inkomstenbron.

Financiën

Tabel 2 laat zien hoeveel inkomsten de respondenten (inclusief inkomsten van een partner) per maand ontvangen.

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomsten van partner; n=32)

Categorie	Aantal respondenten
€1000 of minder	12
Meer dan €1000 en minder dan €1500	9
Meer dan €1500 en minder dan €2000	4
Meer dan €2000 en minder dan €2500	2
Meer dan €2500 en minder dan €3000	2
Weet ik niet	2
Wil ik niet zeggen	1

Vijf respondenten geven aan dat één of meerdere mensen hen helpen met hun post en het regelen van geld. Zij noemen hier een vriend (n=1), een vrijwilliger (n=1), iemand van algemeen maatschappelijk werk (n=3), iemand van schuldhulpverlening (n=3) en een maatje van Vonk (n=1).

Schulden

Slechts 3 respondenten geven aan geen schulden te hebben. De hoogte van de schulden is weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Schulden van respondenten in categorieën (n=26)

Categorie	Aantal respondenten
Meer dan €500 en minder dan €1000	2
Meer dan €1000 en minder dan €3000	2
Meer dan €5000 en minder dan €10.000	4
Meer dan €10.000 en minder dan €15.000	3
Meer dan €15.000 en minder dan €20.000	4
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	4
Meer dan €50.000	2
Weet ik niet	3
Wil ik niet zeggen	2

Respondenten met schulden hebben gemiddeld 4-5 schuldeisers (range: 2-9)⁷. Vier van hen geven aan dat ze van één of meer instanties niet weten of ze er schulden of onbetaalde rekeningen hebben. Ruim een derde van de schuldenaren (n=11) geeft aan dat een deurwaarder een deel van hun loon of uitkering krijgt.

Motivatie

Respondenten hebben verschillende redenen om mee te doen aan het project. De meest genoemde redenen zijn dat ze structuur en overzicht nodig hebben in hun geldzaken, dat ze hulp nodig hebben en dat ze hopen meer te leren en tips te krijgen over hun geldzaken.

'Ik heb geen overzicht over mijn geldzaken.'

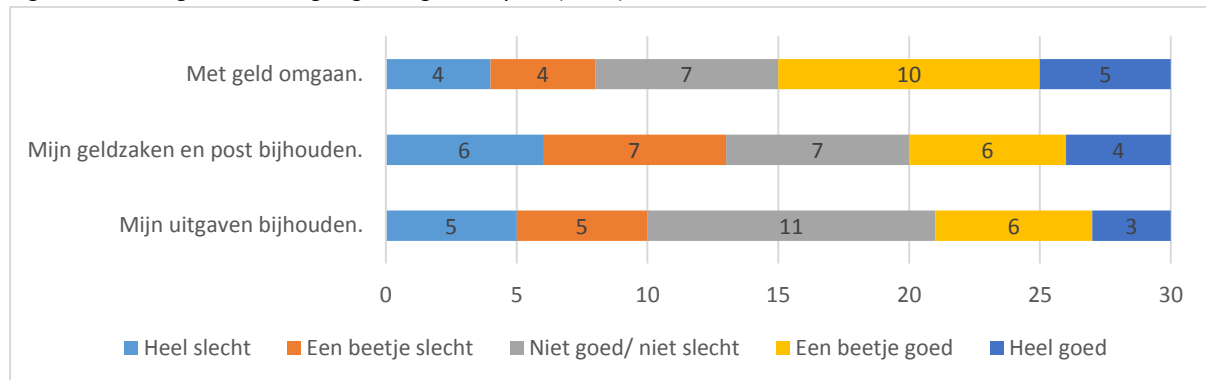
'Ik wil ondersteuning bij het omgaan met instanties, betalingen, enzovoorts.'

⁷ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij een of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, zorgverzekering, huur of hypotheek, bank, (web)winkels, vrienden, boetes, studieschuld, rekeningen die ik nog moet betalen of andere schulden.

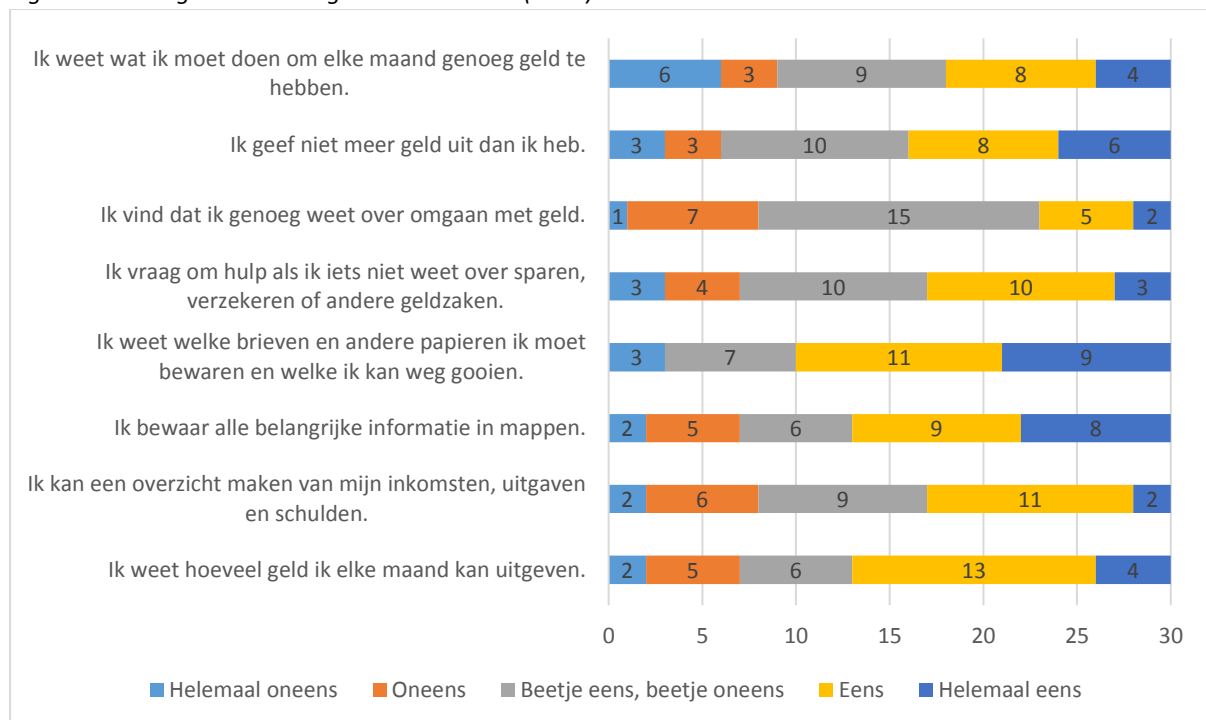
Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

Om in kaart te brengen of respondenten zicht hebben op hun inkomsten en uitgaven, hebben respondenten 12 stellingen moeten beoordelen. De resultaten staan in de figuren 1, 2 en 3.

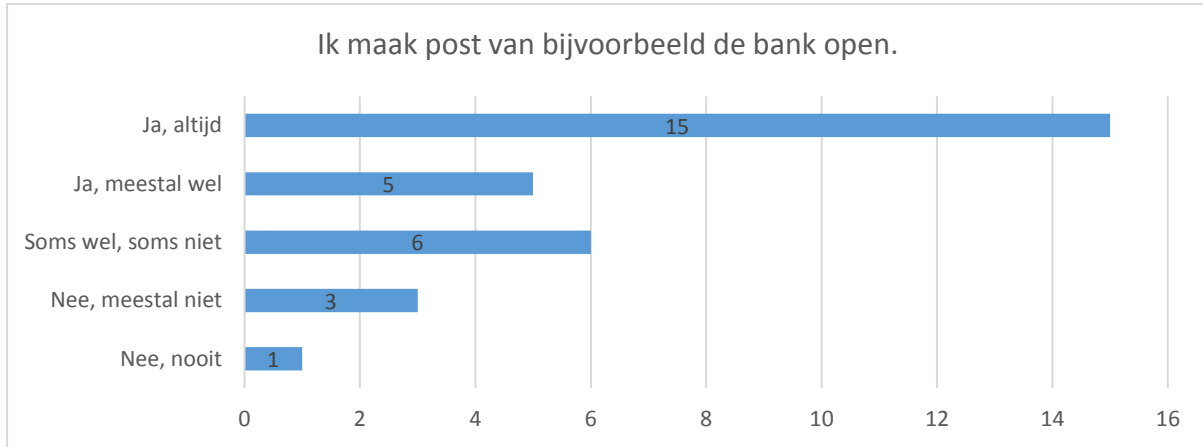
Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=30)

Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=30)

Figuur 3. Stelling over post openmaken (n=30)

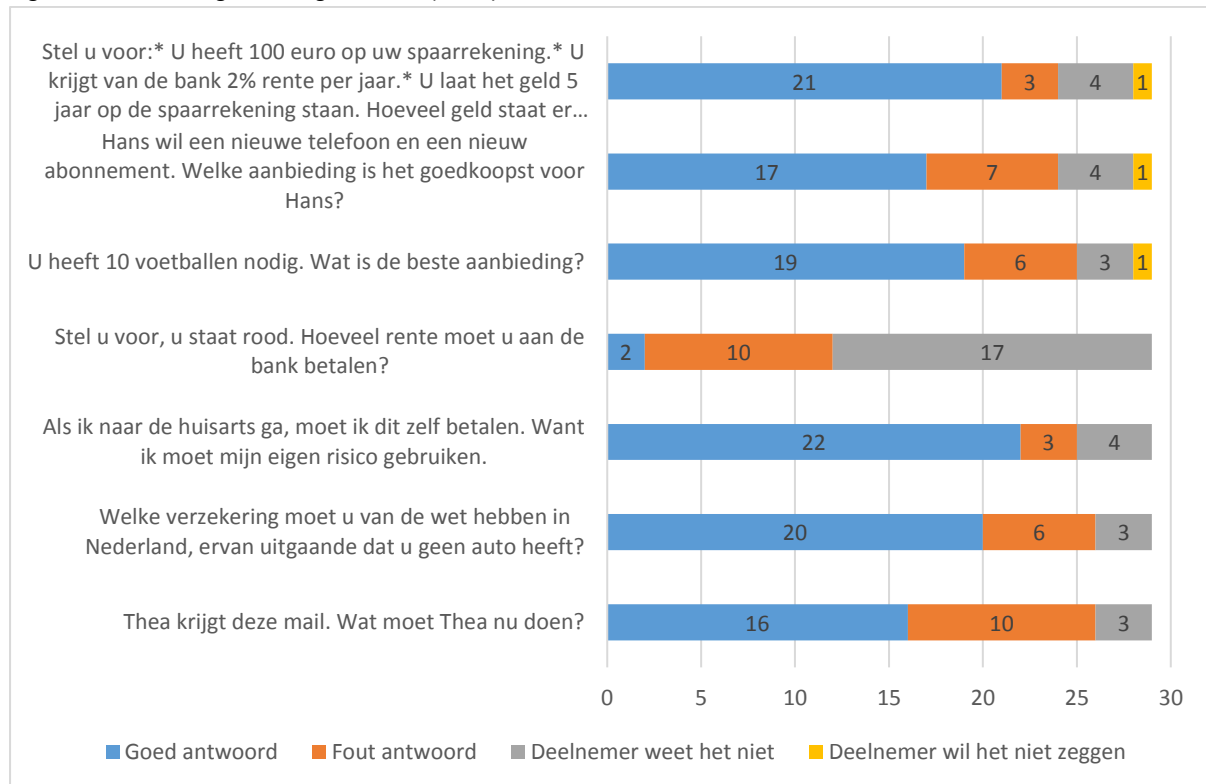
Uit figuur 1 blijkt dat ongeveer een derde van de respondenten vindt dat ze slecht zijn in de omgang met geld en post: 13 respondenten vinden zichzelf slecht in het bijhouden van geldzaken en post, 10 in het bijhouden van uitgaven en 8 in de omgang met geld. Voegen wij bij de eerste twee stellingen de score 'niet goed/niet slecht' toe dan is dit ongeveer twee derde van de respondenten.

Figuur 2 laat zien dat bijna een derde van de respondenten (n=8-9) het (helemaal) oneens is met de stellingen 'ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld', 'ik kan een overzicht maken van mijn inkomsten, uitgaven en schulden' en 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben'. Als we het antwoord 'beetje eens, beetje oneens' toevoegen, dan hebben we het bij de eerste stelling zelfs over meer dan twee derde van de respondenten. Figuur 3 laat zien dat een derde van de respondenten (n=10) zegt post van bijvoorbeeld de bank nooit of niet regelmatig open te maken. Wat betreft orde en overzicht in de eigen administratie is er dus nog wel wat winst te behalen voor de respondenten.

Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken

Om de kennis en het begrip van geldzaken van respondenten te meten, hebben de respondenten 7 meerkeuzevragen over geldzaken moeten beantwoorden. In figuur 4 staan de resultaten.

Figuur 4. Kennisvragen over geldzaken (n=29)

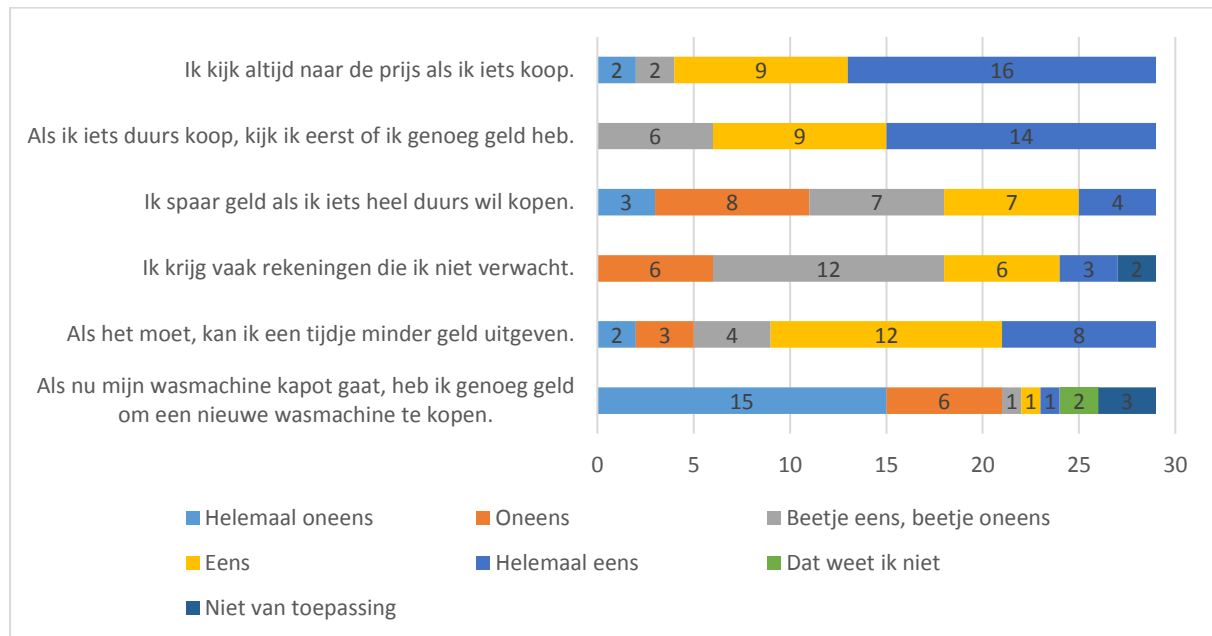

Uit figuur 4 komt naar voren dat ongeveer een kwart tot bijna een derde van de respondenten een fout antwoord geeft of het antwoord niet weet of niet wil geven op de kennisvragen over het begrip rente-op-rente (n=8), het betalen van de huisarts (n=7) en een in Nederland verplichte verzekering (n=9). Dit is bij meer dan een derde van de respondenten het geval bij 2 rekenvragen over het kopen van voetballen (n=10) en het afsluiten van een telefoonabonnement (n=12). Bijna de helft van de respondenten (n=13) weet het antwoord niet of geeft het verkeerde antwoord op de vraag wat ze moeten doen als ze een phishingmail ontvangen. Bijna alle respondenten (n=27) weten niet hoeveel rente ze moeten betalen bij roodstand of ze geven een fout antwoord. Al met al blijkt dat de kennis en het begrip van geldzaken van de respondenten nog niet optimaal is.

Element 4: uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)

Om te onderzoeken of respondenten hun uitgaven beheersen, hebben respondenten voor 6 stellingen moeten aangeven in hoeverre ze het eens zijn met deze stellingen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5.

Figuur 5. Stellingen over uitgaven beheersen (n=29)

Figuur 5 laat zien dat 4 respondenten nauwelijks naar de prijs kijken wanneer zij iets kopen en maar 6 respondenten zijn het een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'als ik iets duurs koop, kijk ik eerst of ik genoeg geld heb'. Negen respondenten zijn het helemaal (on)eens of een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'als het moet, kan ik een tijdje minder geld uitgeven'. Meer dan een derde van de respondenten (n=11) zegt geen geld te sparen wanneer ze iets duurs willen kopen. Meer dan twee derde van de respondenten (n=21) geeft aan niet voldoende geld te hebben om een nieuwe wasmachine te kopen. Meer dan twee derde (n=21) is het een beetje eens, beetje oneens of (helemaal) eens met de stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht'. Uit deze stellingen blijkt dat op het gebied van uitgaven beheersen nog behoorlijk wat winst valt te behalen, zeker gezien het feit dat zo weinig respondenten geld achter de hand hebben voor het kopen van een nieuwe wasmachine en niet voldoende lijken in te kunnen spelen op onverwachte uitgaven.

Postsorteergroep MaDiZo

Delta Lloyd Foundation ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door Delta Lloyd Foundation, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis competenties van het Nibud⁸ en onderzoek naar schuldhelpverlening en armoede⁹. Het project Postsorteergroep MaDiZo van MaDi Zuidoost en Diemen richt zich op alle vier de elementen van het model:

- 1) *Orde en overzicht in de eigen administratie*: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 2) *Basale kennis en begrip van financiële zaken*: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 3) *Inkomen genereren*: deelnemers vinden een (nieuwe) functie of werkervaringsplaats of starten met een opleiding
- 4) *Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)*: deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de deelnemers die voor 31 december 2016 met het project zijn gestart of begin 2017 starten. Bij de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid hebben de respondenten op dit moment?

Kenmerken van de respondenten

In totaal hebben 26 deelnemers de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. Omdat niet alle respondenten alle vragen hebben beantwoord, ligt het aantal respondenten dat een vraag heeft beantwoord tussen de 20 en 26. In tabel 1 staan de belangrijkste kenmerken van de respondenten.

⁸ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

⁹ Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht. ; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhelpverlening*. Amsterdam: Regioplan. ; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas. November 2014, 14-22.* ; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

Tabel 1. Kenmerken van de respondenten (n=20-26)

Kenmerken	Aantal of gemiddelde (spreiding)
Leeftijd (in jaren)	41 (spreiding: 23-73)
Vrouw	15
Tot welke groep rekent u zichzelf? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Nederlanders	11
Antillianen	4
Surinamers	11
Andere groep ¹⁰	7
Hoogst gevolgde opleiding	
Geen opleiding	1
Basisschool	1
Vmbo	7
Mbo 1	1
Mbo 2, mbo 3 of mbo 4	5
Havo of vwo	2
Hbo, universiteit of hogere opleiding	4
Andere opleiding ¹¹	2
Woonsituatie (meerdere antwoorden mogelijk)	
Alleen	12
Met partner	2
Met kind(eren)	8
Met ander/anderen ¹²	8
Dagelijkse activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk)	
Betaalde baan	7
Vrijwilligerswerk	4
Opleiding	3
Werkervaringsplek	1
Stage	1
Ik heb geen werk en doe geen opleiding	9
Ik doe klusjes waarvoor ik geld krijg	2
Ik doe iets anders ¹³	5
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	6
Pensioen	2
WW-uitkering	7
Bijstandsuitkering	8
WIA, WAO of Wajong	1
Studiefinanciering	1
Anders ¹⁴	3
Inkomstenbron partner (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	2

¹⁰ De respondenten noemen de volgende groepen: Nigerianen, Amsterdammers, Guyanezen, half Nigerianen/half Ghanezen, Irakezen, Pakistanen en wereldburgers.

¹¹ De respondenten noemen 'school in Pakistan' en 'automonteur gedaan'.

¹² De respondenten noemen onder andere 'kleinkind' en 'zusje'.

¹³ De respondenten noemen onder andere Nederlands leren en werk zoeken.

¹⁴ Eén respondent geeft aan bezig te zijn met het aanvragen van een bijstandsuitkering en op dit moment geen inkomen te hebben en twee respondenten geven geen antwoord.

Financiën

Tabel 2 laat zien hoeveel inkomsten de respondenten (inclusief inkomsten van een partner) per maand ontvangen.

Tabel 2. Inkomsten per deelnemer per maand (inclusief inkomsten van partner; n=26)

Categorie	Aantal respondenten
€1000 of minder	13
Meer dan €1000 en minder dan €1500	5
Meer dan €1500 en minder dan €2000	4
Meer dan €2000 en minder dan €2500	1
Weet ik niet	2
Wil ik niet zeggen	1

Veertien respondenten geven aan dat één of meerdere personen hen helpen met hun post en het regelen van geld. Zij noemen hier iemand van schuldhulpverlening (n=8), iemand van algemeen maatschappelijk werk (n=2), een vrijwilliger (n=2), familie (n=2) en MaDi Zuidoost en Diemen (n=2).

Schulden

Slechts 2 respondenten geven aan geen schulden te hebben en 1 respondent zegt niet te weten of hij/zij schulden heeft. De hoogte van de schulden is weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Schulden van respondenten in categorieën (n=21)

Categorie	Aantal respondenten
€500 of minder	1
Meer dan €1000 en minder dan €3000	3
Meer dan €3000 en minder dan €5000	2
Meer dan €5000 en minder dan €10.000	1
Meer dan €10.000 en minder dan €15.000	2
Meer dan €15.000 en minder dan €20.000	3
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	4
Meer dan €50.000	3
Weet ik niet	2

De respondenten met schulden hebben gemiddeld 4-5 schuldeisers (range: 1-7)¹⁵. Eén van hen geeft aan dat hij/zij van twee instanties niet weet of hij/zij er schulden of onbetaalde rekeningen heeft. Ruim een derde van de schuldenaren (n=8) geeft aan dat een deurwaarder een deel van hun loon of uitkering krijgt. Vier respondenten weten niet of dit gebeurt.

Motivatie

Respondenten hebben verschillende redenen om mee te doen aan het project. De meest genoemde redenen zijn dat ze geen overzicht hebben over hun administratie en dat ze hulp nodig hebben bij hun geldzaken.

‘De papierwinkel is te groot en niet overzichtelijk.’

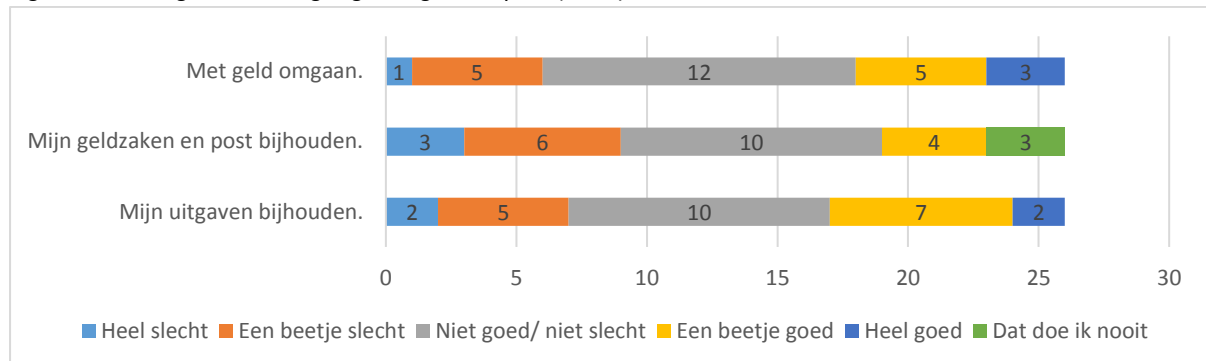
‘Ik heb hulp nodig bij mijn post. Ik kan het niet zelf.’

¹⁵ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij een of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, zorgverzekering, huur of hypotheek, bank, (web)winkels, vrienden, boetes, studieschuld, rekeningen die ik nog moet betalen of andere schulden.

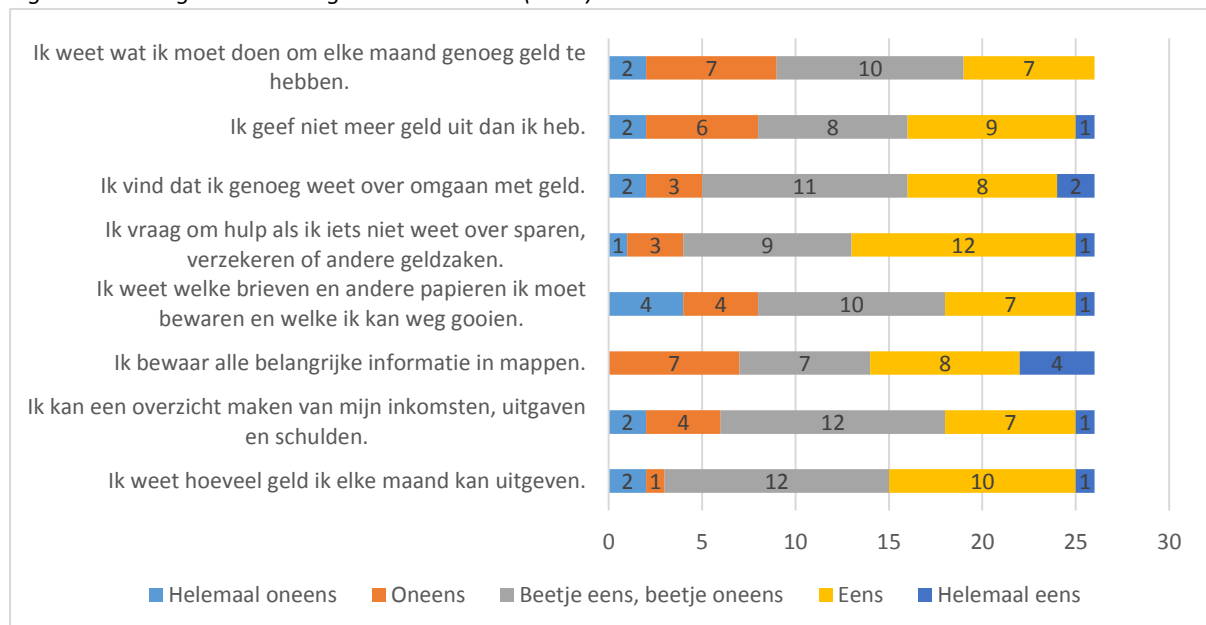
Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

Om in kaart te brengen of respondenten zicht hebben op hun inkomsten en uitgaven, hebben respondenten 12 stellingen moeten beoordelen. De resultaten staan in de figuren 1, 2 en 3.

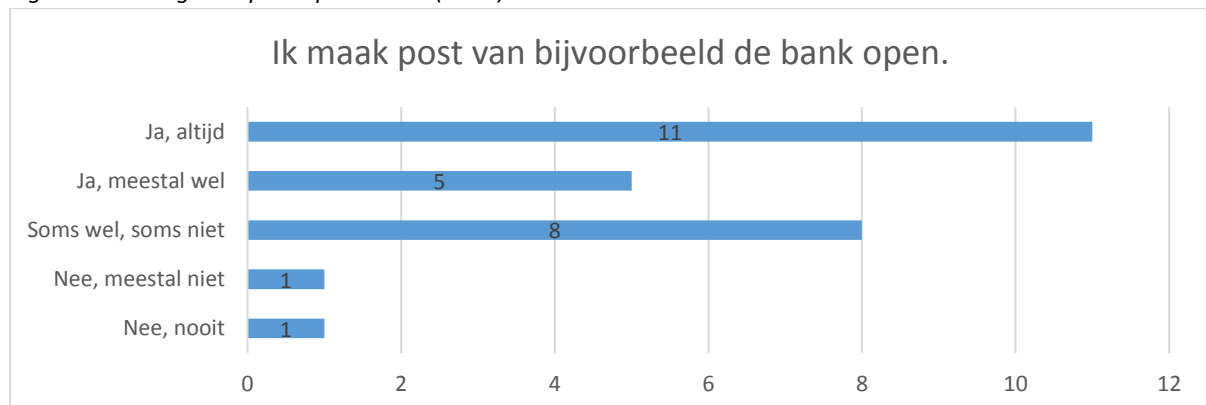
Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=26)

Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=26)

Figuur 3. Stelling over post openmaken (n=26)

Uit figuur 1 blijkt dat ruim een derde van respondenten (n=9) vindt dat ze hun geldzaken en post slecht bijhouden. Meer dan een kwart (n=7) vindt dat ze hun uitgaven slecht kunnen bijhouden. Bijna een kwart van

de respondenten (n=6) stelt dat hij/zij slecht met geld om kan gaan. Wanneer we de antwoorden 'niet goed/niet slecht' meetellen dan blijkt dat rond de twee derde van de respondenten vindt dat ze nog niet (heel) goed omgaan met geld en post.

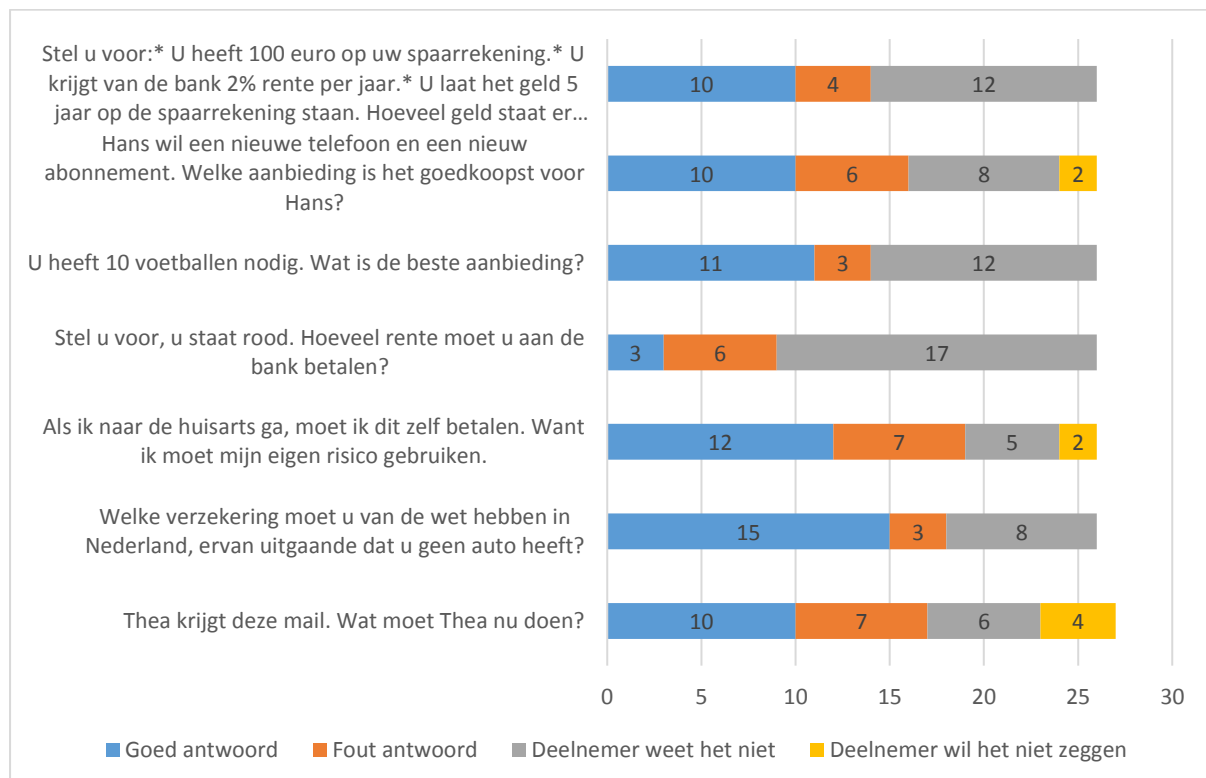
Figuur 2 laat zien dat rond een derde van de respondenten het (helemaal) oneens is met de stelling 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben' (n=9), 'ik geef niet meer geld uit dan ik heb' (n=8) en 'ik weet welke brieven en andere papieren ik moet bewaren en welke ik weg kan gooien' (n=8). Als we bij alle stellingen ook naar de antwoordcategorie 'beetje eens, beetje oneens' kijken dan valt op dat (meer dan) de helft van de respondenten overwegend negatief is over het bijhouden van de eigen administratie. Het 'best' wordt gescoord op de stelling 'ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken'. Precies de helft van de respondenten is het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens met deze stelling. Bijna driekwart van de respondenten weet niet goed wat hij/zij moet doen om elke maand genoeg geld te hebben.

Figuur 3 laat zien dat ruim een derde van de respondenten (n=10) de post van bijvoorbeeld de bank nooit of niet regelmatig openmaakt. Uit deze stellingen blijkt dat er op het gebied van orde en overzicht in de eigen administratie nog behoorlijk wat winst valt te behalen voor de respondenten.

Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken

Om de kennis en het begrip van geldzaken van respondenten te meten, hebben de respondenten 7 meerkeuzevragen over geldzaken moeten beantwoorden. In figuur 4 staan de resultaten.

Figuur 4. Kennisvragen over geldzaken¹⁶ (n=26)

Bijna de helft van de respondenten (n=11) geeft het verkeerde antwoord of weet het antwoord niet op de vraag welke verzekering verplicht is in Nederland. Meer dan de helft van de respondenten beantwoordt de

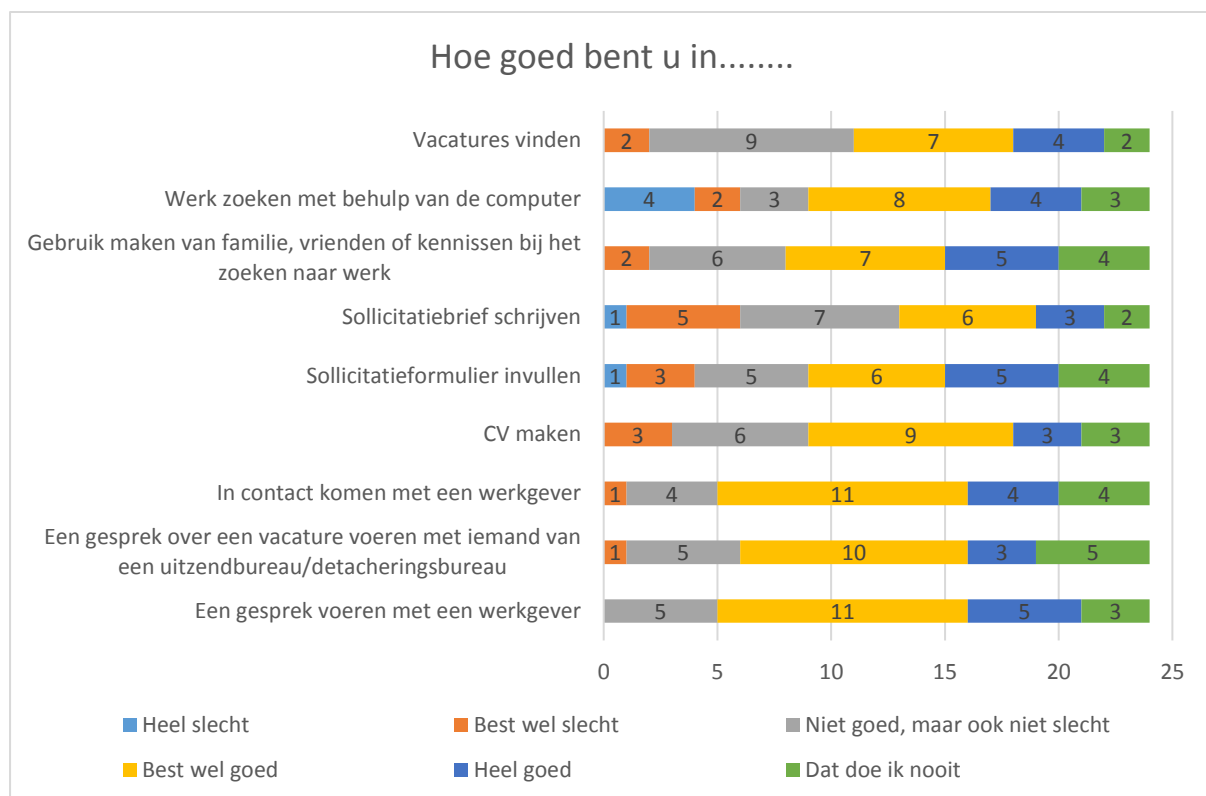
¹⁶ Bij de laatste vraag in dit figuur komt het totale aantal respondenten uit op 27: dit komt doordat respondenten meerdere antwoorden konden aankruisen.

andere vragen fout of weet het antwoord niet. Uitschieter hierbij is de vraag over de hoogte van de rente die je moet betalen als je rood staat. Zes respondenten geven het verkeerde antwoord en zeventien respondenten geven aan het antwoord niet te weten. Uit deze vragen blijkt dat er nog veel winst te behalen valt bij de respondenten op het gebied van kennis over geldzaken.

Element 3: inkomen genereren

De respondenten is gevraagd wat ze de afgelopen tijd hebben gedaan om een betere toekomst te hebben¹⁷. Iets meer dan een derde van de respondenten (n=9) heeft gezocht naar (beter) betaald werk en/of is een opleiding of cursus gaan volgen. Vijf respondenten zijn meer gaan werken, vier hebben gezocht naar vrijwilligerswerk, drie zijn bezig een eigen bedrijf te starten, twee hebben gezocht naar klusjes waar ze geld voor krijgen en twee respondenten geven aan niks te hebben gedaan voor een betere toekomst. Eén respondent geeft aan gezocht te hebben naar een werkervaringsplek en een ander geeft aan iets anders te hebben gedaan maar geeft niet aan wat. Verder is respondenten gevraagd aan te geven hoe goed ze zijn in bepaalde sollicitatie-activiteiten. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5.

Figuur 5. Stellingen over sollicitatie-activiteiten (n=24)

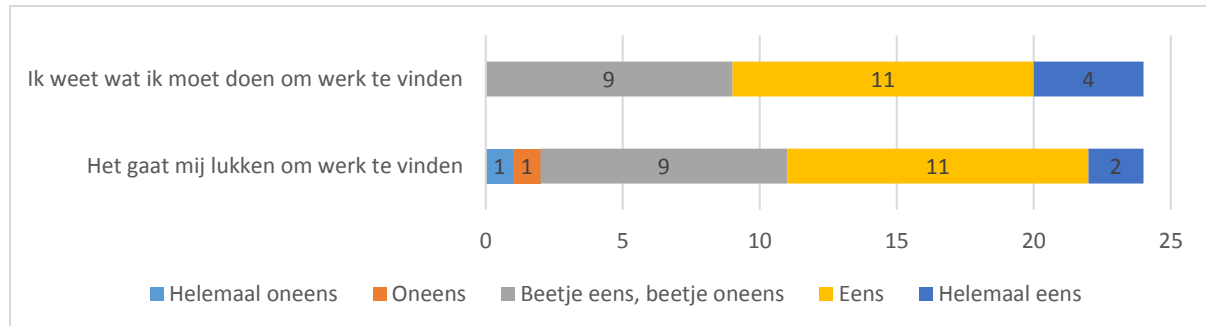

Afhankelijk van de vraag zeggen 2 tot 5 respondenten bepaalde sollicitatie-activiteiten nooit te doen. Vijf respondenten vinden dat zij niet goed, maar ook niet slecht zijn in het voeren van een gesprek met een werkgever. Eveneens vinden 5 respondenten zichzelf best wel slecht of niet goed, maar ook niet slecht in het in contact komen met een werkgever. Een kwart van de respondenten (n=6) zegt dat zij best wel slecht, of niet goed maar ook niet slecht is in het voeren van een gesprek over een vacature met iemand van een uitzendbureau/detacheringsbureau. Een derde (n=8) geeft aan best wel slecht, of niet goed maar ook niet slecht te zijn in het gebruik maken van familie, vrienden of kennissen bij het zoeken naar werk. Meer dan een derde van de respondenten (n=9) geeft aan slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het maken van een cv, het zoeken naar werk met behulp van de computer en het invullen van een sollicitatieformulier.

¹⁷ Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen.

Ongeveer de helft van de respondenten vindt zichzelf heel slecht, best wel slecht, of niet goed maar ook niet slecht in het vinden van vacatures (n=11) en het schrijven van een sollicitatiebrief (n=13). Verder is respondenten gevraagd aan te geven in hoeverre ze het eens zijn met 2 stellingen over werk vinden. In figuur 6 staan de resultaten.

Figuur 6. Stellingen over werk vinden (n=24)

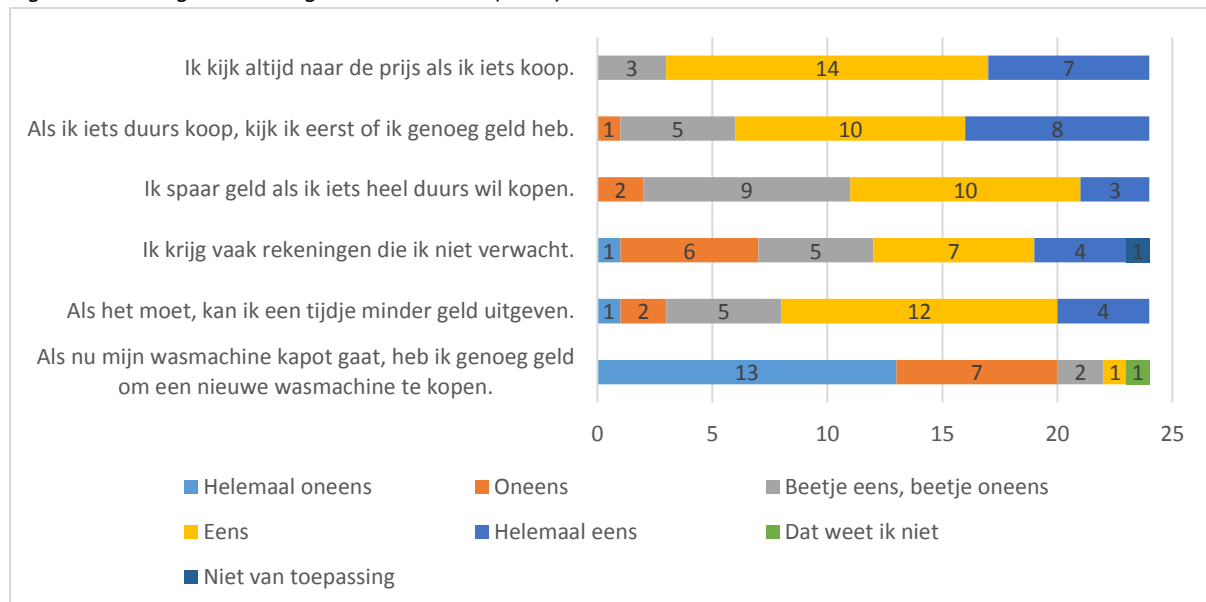

Meer dan een derde van de respondenten (n=9) is het een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'ik weet wat ik moet doen om werk te vinden'. Bijna de helft van de respondenten (n=11) is het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'het gaat mij lukken om werk te vinden'. Als laatste is respondenten gevraagd waar ze zorgtoeslag aan kunnen vragen. De grote meerderheid (n=20) weet dat ze dit bij de Belastingdienst kan doen. Vier respondenten geven een andere instantie op. Op het gebied van inkomen genereren lijken de respondenten gematigd positief te zijn over hun vaardigheden, er is echter ook een groep die nog niet voldoende scoort op dit element.

Element 4: uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)

Om te onderzoeken of respondenten hun uitgaven beheersen, hebben respondenten voor 6 stellingen moeten aangeven in hoeverre ze het eens zijn met deze stellingen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 7.

Figuur 7. Stellingen over uitgaven beheersen (n=24)

Figuur 7 laat zien dat 3 respondenten het een beetje eens, beetje oneens zijn met de stelling 'ik kijk altijd naar de prijs kijkt als ik iets koop'. Een kwart van de respondenten (n=6) is het oneens of een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'als ik iets duurs koop, kijk ik eerst of ik genoeg geld heb'. Een derde van de respondenten (n=8) is het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'als het moet,

kan ik een tijdje minder geld uitgeven'. Bijna de helft van de respondenten (n=11) geeft aan niet te sparen om iets duurs te kopen. Een zelfde aantal is het (helemaal) eens met de stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht'. Twintig respondenten geven aan het (helemaal) oneens te zijn met de stelling 'als nu mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'. Uit deze stellingen blijkt dat de respondenten op het gebied van uitgaven beheersen het zo goed mogelijk proberen te doen. Echter op binnenkomende rekeningen en onverwachte uitgaven geven de respondenten aan onvoldoende voorbereid te zijn.

Regel 't

Delta Loyd Foundation ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door Delta Lloyd Foundation, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis competenties van het Nibud¹⁸ en onderzoek naar schuldhelpverlening en armoede¹⁹. Het project Regel 't van AR Coaching & Training en Brand New Job richt zich op alle vier de elementen van het model:

- 1) *Orde en overzicht in de eigen administratie*: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 2) *Basale kennis en begrip van financiële zaken*: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 3) *Inkomen genereren*: deelnemers vinden een (nieuwe) functie of werkervaringsplaats of starten met een opleiding
- 4) *Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)*: deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de deelnemers die voor 31 december 2016 met het project zijn gestart of begin 2017 starten. Bij de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid hebben de deelnemers op dit moment?

Kenmerken van de respondenten

In totaal hebben 149 deelnemers de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. Omdat niet alle respondenten alle vragen hebben beantwoord, ligt het aantal respondenten dat een vraag heeft beantwoord tussen de 140 en 149. In tabel 1 staan de belangrijkste kenmerken van de respondenten.

NB: sommige percentages tellen niet op tot 100%: dit heeft te maken met de afronding op hele procenten (tenzij een andere reden is vermeld).

¹⁸ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

¹⁹ Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht. ; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhelpverlening*. Amsterdam: Regioplan. ; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas. November 2014, 14-22.* ; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

Tabel 1. Kenmerken van de respondenten (n=140-149)

Kenmerken	Aantal (%) of gemiddelde (spreiding)
Leeftijd (in jaren)	46 (24-65)
Vrouw	104 (70%)
Tot welke groep rekent u zichzelf? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Nederlanders	113 (79%)
Duitsers	2 (1%)
Marokkanen	1 (1%)
Turken	2 (1%)
Antillianen	9 (6%)
Surinamers	14 (10%)
Ghanezen	2 (1%)
Andere groep ²⁰	19 (13%)
Wil ik niet zeggen	9 (6%)
Hoogst gevolgde opleiding	
Praktijkschool	4 (3%)
Vmbo	6 (4%)
Mbo 1	6 (4%)
Mbo 2, mbo 3 of mbo 4	39 (28%)
Havo of vwo	15 (11%)
Hbo, universiteit of hogere opleiding	67 (48%)
Andere opleiding ²¹	3 (2%)
Woonsituatie (meerdere antwoorden mogelijk)	
Alleen	47 (32%)
Met partner	52 (35%)
Met kind(eren)	56 (38%)
Met huisdier(en)	24 (16%)
Met ander/anderen ²²	13 (9%)
Dagelijkse activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk)	
Betaalde baan	28 (20%)
Vrijwilligerswerk	40 (28%)
Eigen bedrijf	14 (10%)
Opleiding	19 (13%)
Werkervaringsplek	6 (4%)
Stage	3 (2%)
Ik heb geen werk en doe geen opleiding	51 (36%)
Ik doe klusjes waarvoor ik geld krijg	1 (1%)
Ik doe iets anders ²³	34 (24%)
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	24 (16%)
Eigen bedrijf	9 (6%)
Pensioen	2 (1%)
WW-uitkering	85 (58%)

²⁰ De respondenten noemen onder andere Afrikanen, Hindoestanen, Indische Nederlanders, Kaapverdianen, Russen en wereldburgers.

²¹ De respondenten noemen 'NIMA A en B', 'Middelbare school in Indonesië' en 'MBO Sales/Commercie in Frankrijk'.

²² De respondenten noemen onder andere 'huisgenoten', 'ouders' en 'oom en neef'.

²³ De respondenten noemen onder andere zelfscholing, solliciteren, zorg voor kinderen en het starten van een blog.

Kenmerken	Aantal (%) of gemiddelde (spreiding)
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Bijstandsuitkering	23 (16%)
WIA, WAO of Wajong	20 (14%)
Studiefinanciering	1 (1%)
Ik krijg geld van familie of vrienden. Ik hoef dit niet terug te betalen	4 (3%)
Andere inkomstenbron ²⁴	9 (6%)
Inkomstenbron partner (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	29 (56%)
Eigen bedrijf	6 (12%)
Pensioen	4 (8%)
WW-uitkering	2 (4%)
Bijstandsuitkering	3 (6%)
WIA, WAO of Wajong	1 (2%)
Andere inkomstenbron ²⁵	2 (4%)
Geen inkomen	6 (12%)

Financiën

Tabel 2 laat zien hoeveel inkomsten de respondenten (inclusief inkomsten van een partner) per maand ontvangen.

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomsten van partner; n=148)

Categorie	Aantal respondenten (%)
€1000 of minder	28 (19%)
Meer dan €1000 en minder dan €1500	46 (31%)
Meer dan €1500 en minder dan €2000	30 (20%)
Meer dan €2000 en minder dan €2500	10 (7%)
Meer dan €2500 en minder dan €3000	7 (5%)
Meer dan €3000 en minder dan €3500	8 (5%)
Meer dan €3500	1 (1%)
Weet ik niet	7 (5%)
Wil ik niet zeggen	11 (7%)

Negentien respondenten (13%) geven aan dat één of meerdere personen hen helpen met hun post en het regelen van geld. Zij noemen een vriend (n=2), familie (n=3), iemand van schuldhulpverlening (n=6), partner (n=5), bewindvoerder (n=2) en adviseur (n=1). Twee respondenten geven geen specifiek persoon aan die hen helpt.

Schulden

Honderdnegen respondenten (77%) geven aan schulden te hebben en vier respondenten zeggen niet te weten of ze schulden hebben. De hoogte van de schulden is weergegeven in tabel 3.

²⁴ De respondenten noemen onder andere 'echtgenoot in loondienst', 'WGA-uitkering', 'vrijwilligersvergoeding', 'invaliditeitsuitkering UWV', 'aanvulling op de WW vanuit bijstand', 'Ziektewet' en 'leefgeld van bewindvoerder'.

²⁵ Eén respondent heeft het volgende ingevuld: 'Wij delen een IOAW-uitkering' en één respondent heeft 'n.v.t.' ingevuld.

Tabel 3. Schulden van respondenten in categorieën (n=97²⁶)

Categorie	Aantal respondenten (%)
€500 of minder	7 (7%)
Meer dan €500 en minder dan €1000	7 (7%)
Meer dan €1000 en minder dan €3000	13 (13%)
Meer dan €3000 en minder dan €5000	12 (12%)
Meer dan €5000 en minder dan €10.000	17 (18%)
Meer dan €10.000 en minder dan €15.000	4 (4%)
Meer dan €15.000 en minder dan €20.000	6 (6%)
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	13 (13%)
Meer dan €50.000	9 (9%)
Weet ik niet	3 (3%)
Wil ik niet zeggen	6 (6%)

De respondenten met schulden hebben gemiddeld 3-4 schuldeisers (range: 1-9)²⁷. Zeven van hen (6%) geven aan van één instantie niet te weten of hij/zij er schulden of onbetaalde rekeningen heeft en drie respondenten (3%) geven aan dit van twee instanties niet te weten. Zeven schuldenaren (6%) geven aan dat een deurwaarder een deel van hun loon of uitkering krijgt; acht respondenten (7%) weten niet of dit gebeurt.

Motivatie

Respondenten hebben verschillende redenen om mee te doen aan het project. De meest genoemde redenen zijn dat ze orde/inzicht willen krijgen in hun geldzaken, dat ze beter willen leren omgaan met geld en dat ze hulp nodig hebben bij hun geldzaken. Verder noemen respondenten ook dat ze willen leren hoe ze moeten omgaan met minder inkomen, meer grip willen krijgen op hun geldzaken, financieel zelfstandig willen zijn, meer informatie/kennis willen, het interessant vinden, werk willen vinden of dat het verplicht is gesteld door het UWV. Tevens noemt een aantal respondenten dat ze meedoen omdat het project valt binnen het totale traject van training en coaching van AR Coaching & Training en Brand New Job dat ze willen volgen.

‘Ik heb elke maand geld tekort omdat ik geen overzicht krijg in mijn uitgaven. Omdat ik impulsieve aankopen doe terwijl ik me voorneem niet teveel uit te geven.’

‘Het is moeilijk om rond te komen nu ik geen baan meer heb.’

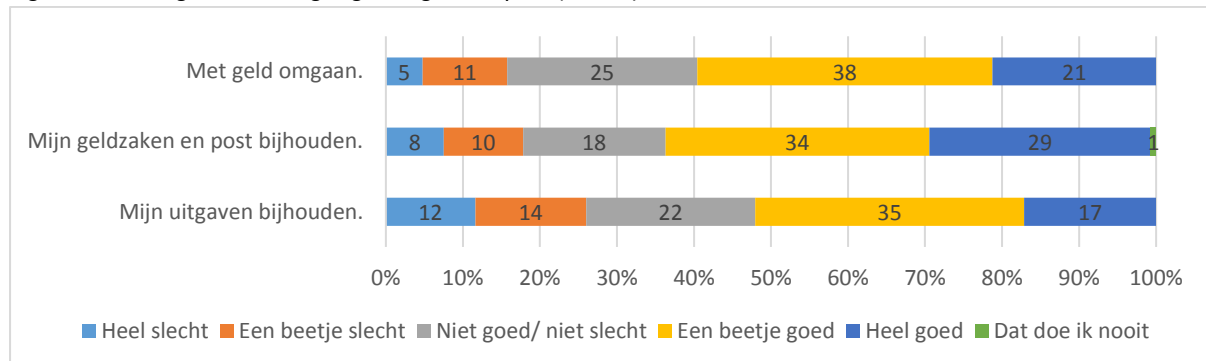
²⁶ Bij de vraag naar het totaalbedrag van de schulden, geven 12 respondenten aan geen achterstanden met betalingen/schulden te hebben terwijl ze wel bij één of meerdere instanties hebben aangekruist dat ze er schulden hebben (zoals huur/hypotheek, bank, vrienden, studieschuld, rekeningen of andere schulden).

²⁷ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij één of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, zorgverzekering, huur of hypotheek, bank, (web)winkels, vrienden, boetes, studieschuld, rekeningen die ik nog moet betalen of andere schulden.

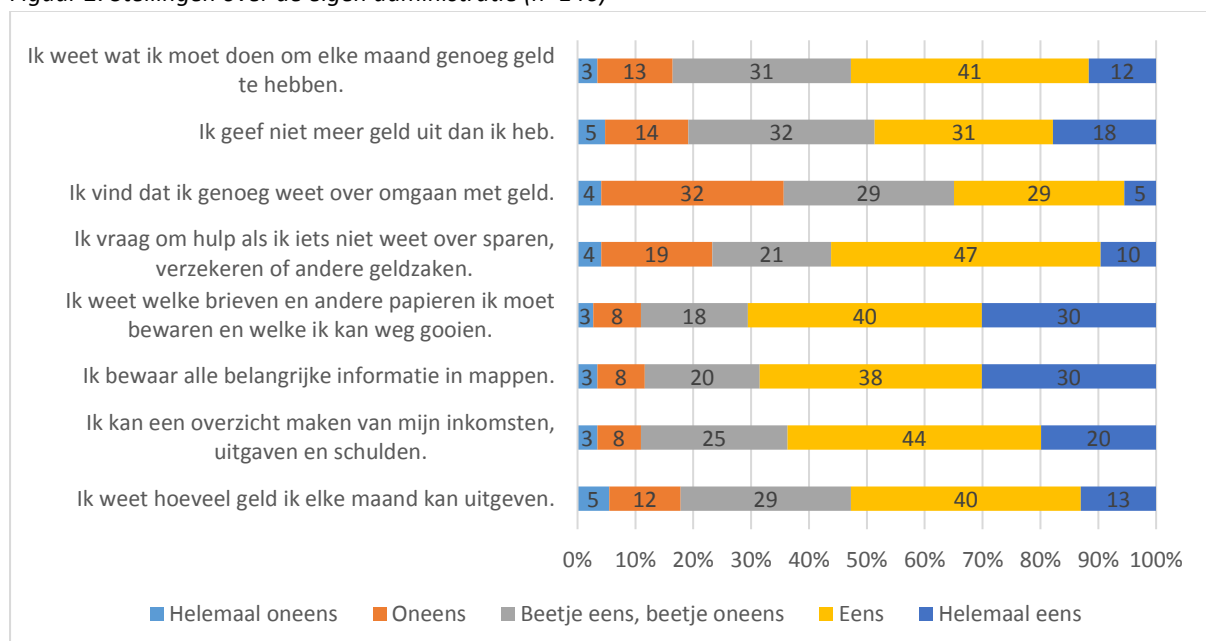
Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

Om in kaart te brengen of respondenten zicht hebben op hun inkomsten en uitgaven, hebben respondenten 12 stellingen moeten beoordelen. De resultaten staan in de figuren 1, 2 en 3.

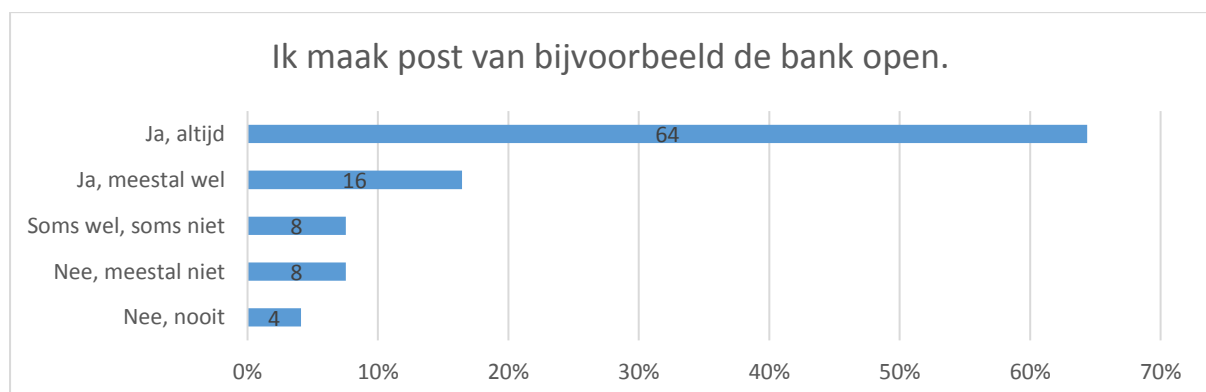
Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=146)

Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=146)

Figuur 3. Stelling over post openmaken (n=146)

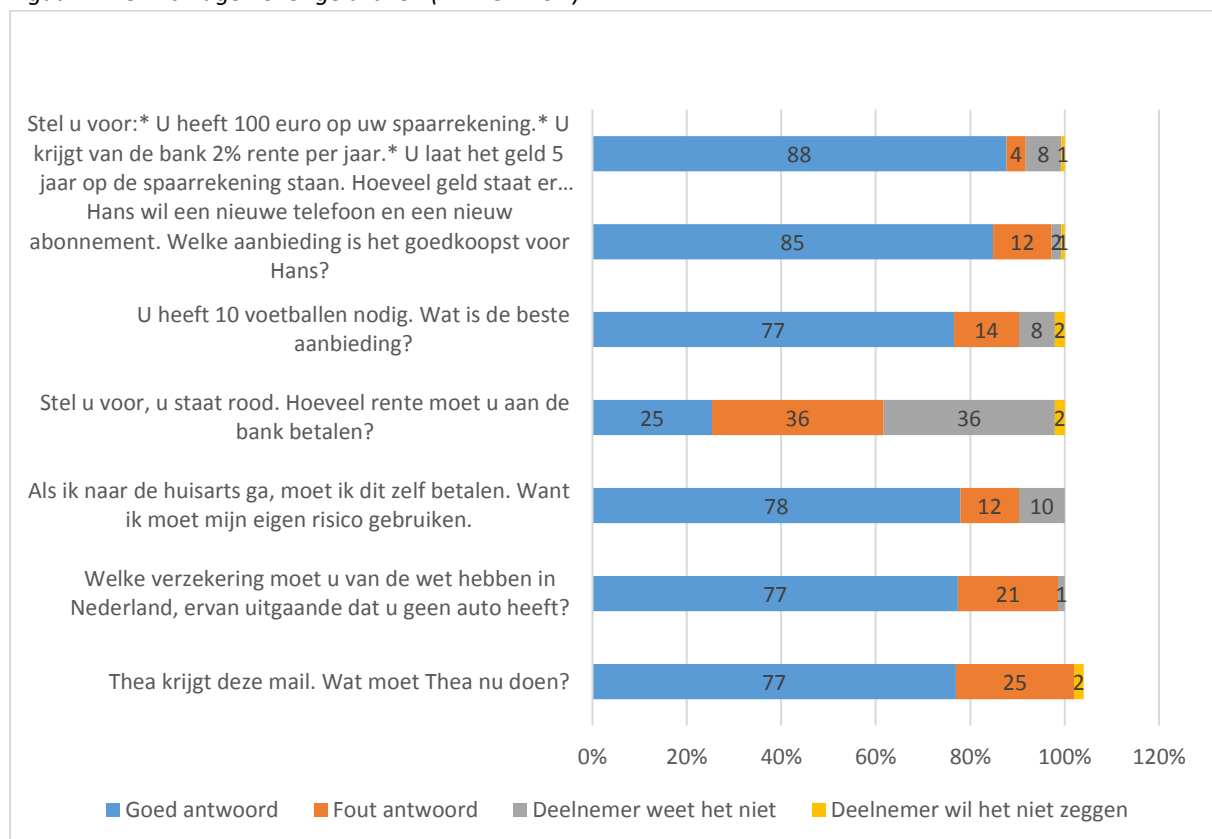

Uit figuur 1 blijkt dat 36% van de respondenten vindt dat hij/zij slecht of niet goed/niet slecht is in het bijhouden van de geldzaken en de post en voor het omgaan met geld is dit voor 41% van de respondenten het geval. Bijna de helft (48%) geeft aan dat hij/zij slecht of niet goed/niet slecht is in het bijhouden van de uitgaven. Figuur 2 laat zien dat bijna een derde van de respondenten het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens is met de volgende stellingen: 'ik weet welke brieven en andere papieren ik moet bewaren en welke ik kan weg gooien' (29%), 'ik bewaar alle belangrijke informatie in mappen' (31%) en 'ik kan een overzicht maken van inkomsten, uitgaven en schulden' (36%). (Bijna) de helft van de respondenten geeft aan het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens te zijn met de volgende stellingen: 'ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken' (44%), 'ik weet hoeveel geld ik elke maand kan uitgeven' (46%), 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben' (47%) en 'ik geef niet meer geld uit dan ik heb' (51%). Bovendien blijkt dat als we de antwoorden '(helemaal) oneens' en een 'beetje eens, beetje oneens' bij elkaar optellen 65% van de respondenten vindt dat hij/zij niet genoeg weet over het omgaan met geld. Figuur 3 laat zien dat 20% van de respondenten post van bijvoorbeeld de bank (soms) niet of nauwelijks open maakt. Uit deze gegevens valt te concluderen dat een deel van de respondenten nog niet zo tevreden is over hun omgang met geld en post. Wat betreft de eigen administratie laten de gegevens zien dat er met name nog winst te behalen valt op het gebied van kennis over omgaan met geld.

Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken

Om de kennis en het begrip van geldzaken van respondenten te meten, hebben de respondenten 7 meerkeuzevragen over geldzaken moeten beantwoorden. In figuur 4 staan de resultaten.

Figuur 4. Kennisvragen over geldzaken (n=145-146²⁸)

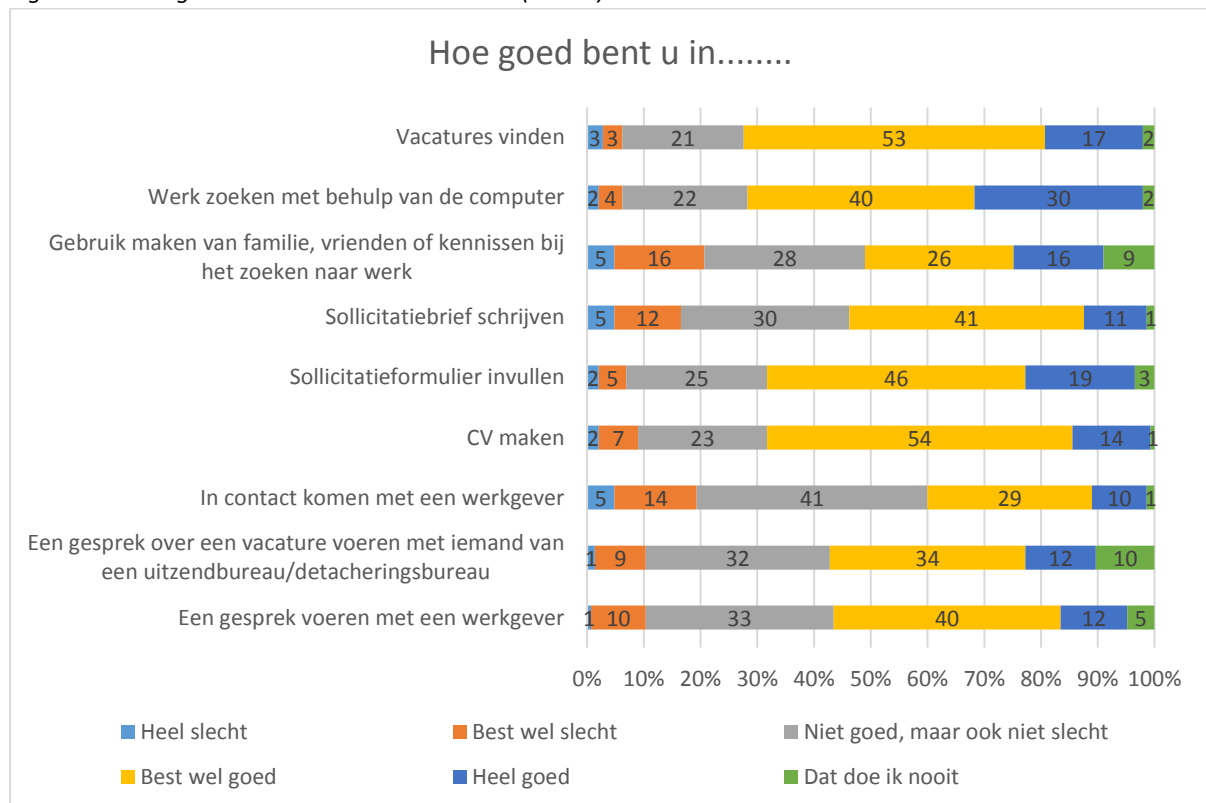
²⁸ Bij de laatste vraag in dit figuur telt het percentage op tot boven de 100%: dit komt doordat respondenten meerdere antwoorden konden aankruisen.

Uit figuur 4 blijkt dat 13% van de respondenten een fout antwoord geeft, het antwoord niet weet of het antwoord niet wil zeggen op de rekenvraag over het begrip rente-op-rente. Twee andere rekenvragen worden door hogere percentage respondenten (respectievelijk 15% en 24%) op dezelfde manier beantwoord. Eenentwintig procent van de respondenten geeft een onjuist antwoord op de vraag welke verzekering als enige verplicht is in Nederland als je geen auto hebt en tweeëntwintig procent weet het antwoord niet of geeft een fout antwoord op de vraag of het eigen risico ook voor huisartsbezoek geldt. Vijfentwintig procent van de respondenten geeft een fout antwoord op de vraag wat ze moeten doen als ze een phishingmail ontvangen. Bijna drie kwart van de respondenten geeft een fout antwoord of weet het antwoord niet op de vraag wat de rente is bij roodstaan. Uit de antwoorden op deze vragen blijkt dat ongeveer een vijfde van de respondenten het een en ander aan basale kennis en begrip van financiële zaken mist. Bovendien wordt de vraag over rente bij roodstaan door een groot deel van de respondenten vaak verkeerd beantwoord.

Element 3: inkomen genereren

Respondenten is gevraagd wat ze de afgelopen tijd gedaan hebben om een betere toekomst te hebben²⁹. Bijna driekwart van de respondenten (73%) heeft gezocht naar (beter) betaald werk en een derde (33%) heeft gezocht naar een cursus of opleiding. Tweeëntwintig procent van de respondenten heeft gezocht naar vrijwilligerswerk en achttien procent geeft aan iets anders te hebben gedaan. Hierbij wordt onder meer genoemd: solliciteren, netwerken, herstellen van een ziekte en meer vrijwilligerswerk. Twaalf procent van de respondenten is bezig om een eigen bedrijfje te starten, negen procent heeft gezocht naar een werkervaringsplek, acht procent is meer gaan werken, zes procent zegt gezocht te hebben naar betaalde klusjes en zes procent geeft aan niks te hebben gedaan. Respondenten is ook gevraagd aan te geven hoe goed ze zijn in bepaalde sollicitatie-activiteiten. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5.

Figuur 5. Stellingen over sollicitatie-activiteiten (n=145)

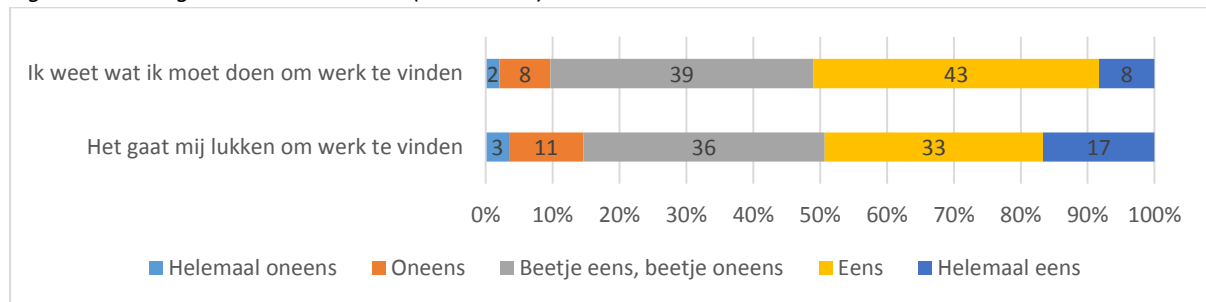

Uit figuur 5 blijkt dat 1-10% van de respondenten bepaalde sollicitatie-activiteiten nooit doet. Rond de 30% van de respondenten vindt zichzelf slecht of niet goed, maar ook niet slecht in het vinden van vacatures (27%),

²⁹ Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen.

het zoeken van werk met behulp van de computer (28%), het invullen van een sollicitatieformulier (32%) en het maken van een cv (32%). Meer dan 40% van de respondenten geeft aan slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het voeren van een gesprek met iemand van een uitzendbureau/detacheringsbureau over een vacature (42%), het voeren van een gesprek met een werkgever (44%), het schrijven van een sollicitatiebrief (47%) en het gebruik maken van familie, vrienden of kennissen bij het zoeken naar werk (49%). Zestig procent geeft aan slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het in contact komen met een werkgever. Verder is respondenten gevraagd aan te geven in hoeverre ze het eens zijn met 2 stellingen over het vinden van werk. In figuur 6 staan de resultaten.

Figuur 6. Stellingen over werk vinden (n=144-145)

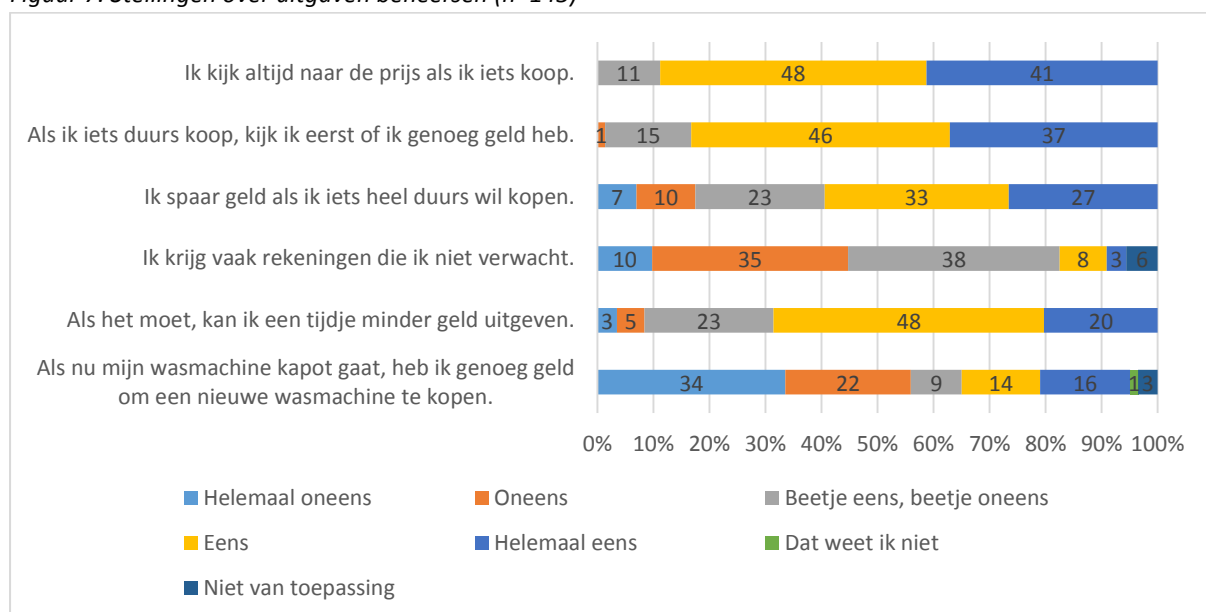

De antwoorden op de stellingen laten zien dat (bijna) de helft van de respondenten (49-50%) niet echt overtuigd is van het eigen vermogen om werk te vinden. Als laatste is respondenten gevraagd waar ze zorgtoeslag aan kunnen vragen. De grote meerderheid (85%) weet dat ze dit bij de Belastingdienst kan aanvragen en 8% van de respondenten weet het antwoord op deze vraag niet. Op het gebied van het genereren van inkomen zijn de respondenten niet erg positief over hun vaardigheden. Een kwart tot bijna de helft van de respondenten scoort niet goed op de sollicitatie-activiteiten. De helft heeft niet veel vertrouwen in het eigen vermogen om werk te vinden.

Element 4: uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)

Om te onderzoeken of respondenten hun uitgaven beheersen, hebben respondenten voor 6 stellingen moeten aangeven in hoeverre ze het eens zijn met deze stellingen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 7.

Figuur 7. Stellingen over uitgaven beheersen (n=143)

Figuur 7 laat zien dat 10% van de respondenten vaak rekeningen krijgt die hij/zij niet verwacht. Elf procent is het een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'ik kijk altijd naar de prijs als ik iets koop'. Zestien procent kijkt vaak niet eerst of hij/zij genoeg geld heeft om iets duurs te kopen. Ongeveer een derde van de respondenten is het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens met de stellingen 'als het moet, kan ik een tijdje minder geld uitgeven' (31%) en 'ik spaar geld als ik iets heel duurs wil kopen'(40%). Bijna twee derde van de respondenten (65%) heeft nauwelijks voldoende geld achter de hand om een nieuwe wasmachine te kopen. Uit de beoordelingen van deze stellingen blijkt dat een klein deel van de respondenten niet zo positief is op het gebied van het beheersen van de uitgaven. Opvallend is dat meer dan de helft van de respondenten geen geld heeft voor een nieuwe wasmachine, 40% spaart niet om iets duurs te kopen en bijna een derde kan als het moet niet een tijdje minder geld uitgeven.

Talentcoach

Delta Loyd Foundation ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door Delta Lloyd Foundation, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis competenties van het Nibud³⁰ en onderzoek naar schuldhulpverlening en armoede³¹. Het project Talentcoach van De Regenboog Groep richt zich op de volgende twee elementen van het model:

- 1) *Orde en overzicht in de eigen administratie*: respondenten hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 3) *Inkomen genereren*: respondenten vinden een (nieuwe) functie of werkervaringsplaats of starten met een opleiding

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de respondenten die voor 31 december 2016 met het project zijn gestart of begin 2017 starten. Bij de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid hebben de respondenten op dit moment?

Kenmerken van de respondenten

In totaal hebben 19 deelnemers de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. Omdat niet alle respondenten alle vragen hebben beantwoord, ligt het aantal respondenten dat een vraag heeft beantwoord tussen de 14 en 19. In tabel 1 staan de belangrijkste kenmerken van de respondenten.

³⁰ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

³¹ Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht. ; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhulpverlening*. Amsterdam: Regioplan. ; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas. November 2014, 14-22.* ; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

Tabel 1. Kenmerken van de respondenten (n=14-19)

Kenmerken	Aantal of gemiddelde (spreiding)
Leeftijd (in jaren)	43 (spreiding: 30-56)
Vrouw	12
Tot welke groep rekent u zichzelf? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Nederlanders	12
Surinamers	4
Marokkanen	1
Andere groep ³²	1
Hoogst gevolgde opleiding	
Basisschool	3
Vmbo	1
Mbo 2, mbo 3 of mbo 4	8
Havo of vwo	1
Hbo, universiteit of hogere opleiding	4
Andere opleiding ³³	2
Woonsituatie (meerdere antwoorden mogelijk)	
Alleen	4
Met partner	1
Met kind(eren)	8
Met huisdieren	6
Met ander/anderen ³⁴	1
Dagelijkse activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk)	
Betaalde baan	1
Vrijwilligerswerk	5
Opleiding	1
Werkervaringsplek	2
Ik heb geen werk en doe geen opleiding	6
Ik doe klusjes waarvoor ik geld krijg	1
Ik doe iets anders ³⁵	5
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	2
Pensioen	1
WW-uitkering	4
Bijstandsuitkering	11
WIA, WAO of Wajong	4
Inkomstenbron partner (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	1

³² De respondent noemt de volgende groep: 'geen'.

³³ De respondenten noemen de volgende opleidingen: 'MDGO-semiresidentieel' en 'Leao Meao'.

³⁴ De respondent noemt 'Ik woon in bij iemand'.

³⁵ De respondenten noemen 'niets, krijg ww', 'naast uitkering, betaalde opdrachten via artiestenverloningen', 'dagbesteding met vergoeding' en 'time-out van sollicitatieplicht door burn-out'.

Financiën

Tabel 2 laat zien hoeveel inkomsten de respondenten (inclusief inkomsten van een partner) per maand ontvangen.

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomsten van partner; n=19)

Categorie	Aantal respondenten
€1000 of minder	12
Meer dan €1000 en minder dan €1500	5
Meer dan €2000 en minder dan €2500	1
Weet ik niet	1

Vijf respondenten geven aan dat één of meerdere personen hen helpen met hun post en het regelen van geld. Zij noemen hier iemand van schuldhulpverlening (n=3), inkomstenbeheer/budgetbeheer (n=2), een boekhouder (n=1) en familie (n=1).

Schulden

Van de 17 respondenten die deze vraag hebben ingevuld hebben, zeggen er 7 schulden te hebben, 7 geen schulden te hebben en 3 respondenten zeggen niet te weten of zij schulden hebben bij één of meer instanties³⁶. De hoogte van de schulden is weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Schulden van respondenten in categorieën (n=7)

Categorie	Aantal respondenten
Meer dan €1000 en minder dan €3000	1
Meer dan €3000 en minder dan €5000	1
Meer dan €15.000 en minder dan €20.000	2
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	1
Meer dan €50.000	1
Weet ik niet	1

De respondenten met schulden hebben gemiddeld 4-5 schuldeisers (range: 1-8). Eén respondent geeft aan dat een deurwaarder een deel van zijn of haar loon of uitkering krijgt en één respondent weet niet of dit gebeurt.

Motivatie

Respondenten hebben verschillende redenen om mee te doen aan het project. De meest genoemde redenen zijn dat respondenten graag een baan willen vinden en positief willen veranderen.

'Ik wil heel graag een betaalde baan vinden die bij mijn mogelijkheden past.'

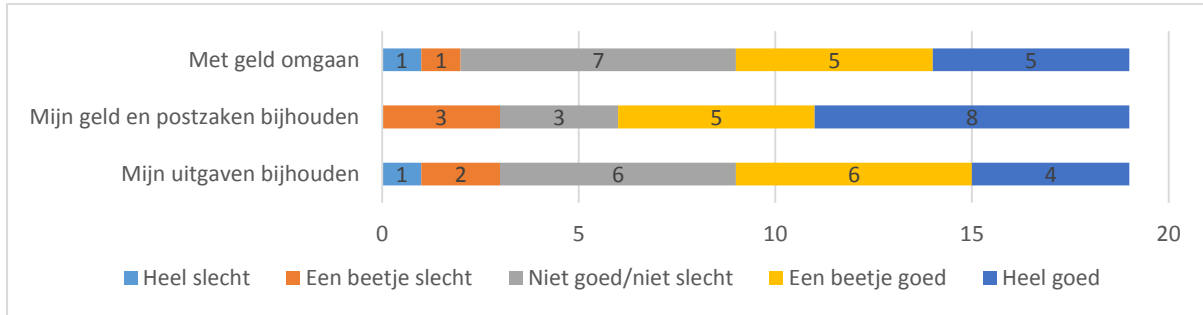
'Ik wil een positieve verandering in mijn leven en gedrag, en zeker weten wat ik in mijn leven wil bereiken qua werk et cetera.'

Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

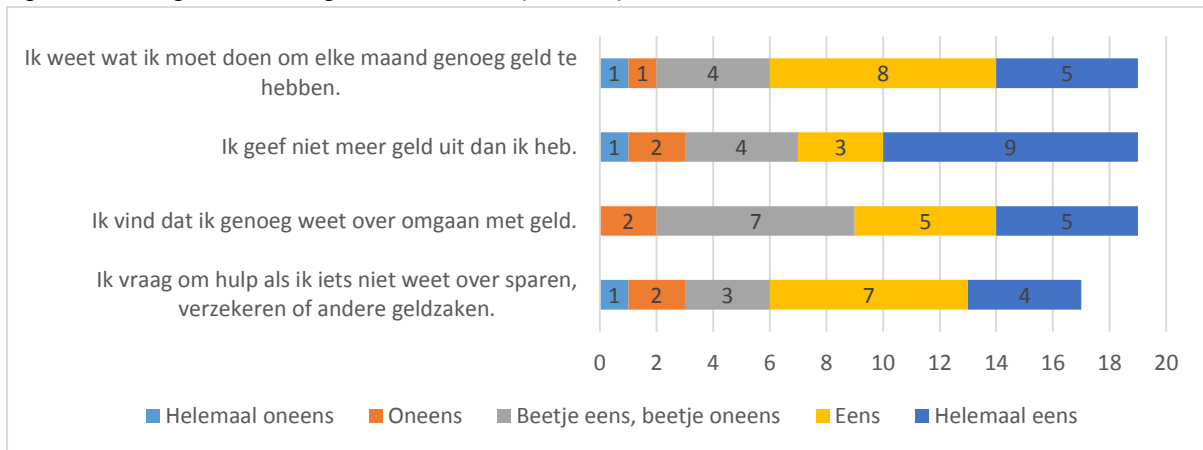
Om in kaart te brengen of respondenten zicht hebben op hun inkomsten en uitgaven, hebben respondenten 7 stellingen moeten beoordelen over hun eigen vaardigheden. De resultaten staan in de figuren 1 en 2.

³⁶ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij een of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, zorgverzekering, huur of hypotheek, bank, (web)winkels, vrienden, boetes, studieschuld, rekeningen die ik nog moet betalen of andere schulden.

Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=19)

Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=17-19)

Uit figuur 1 blijkt dat bijna de helft (n=9) van de respondenten zichzelf slecht dan wel niet goed/niet slecht vindt in het omgaan met geld en het bijhouden van uitgaven. Figuur 2 laat de beoordelingen van de stellingen over de eigen administratie zien. Een derde van de respondenten is het (helemaal) oneens of een beetje (on)eens met de stellingen ‘ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben’ (n=6), ‘ik geef niet meer geld uit dan ik heb’ (n=7) en ‘ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken’ (n=6). De helft is het oneens of een beetje (on)eens met de stelling ‘ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld’ (n=9). Uit de beoordelingen van deze stellingen blijkt dat er op het gebied van orde en overzicht in de eigen administratie nog behoorlijk wat winst valt te behalen voor de respondenten.

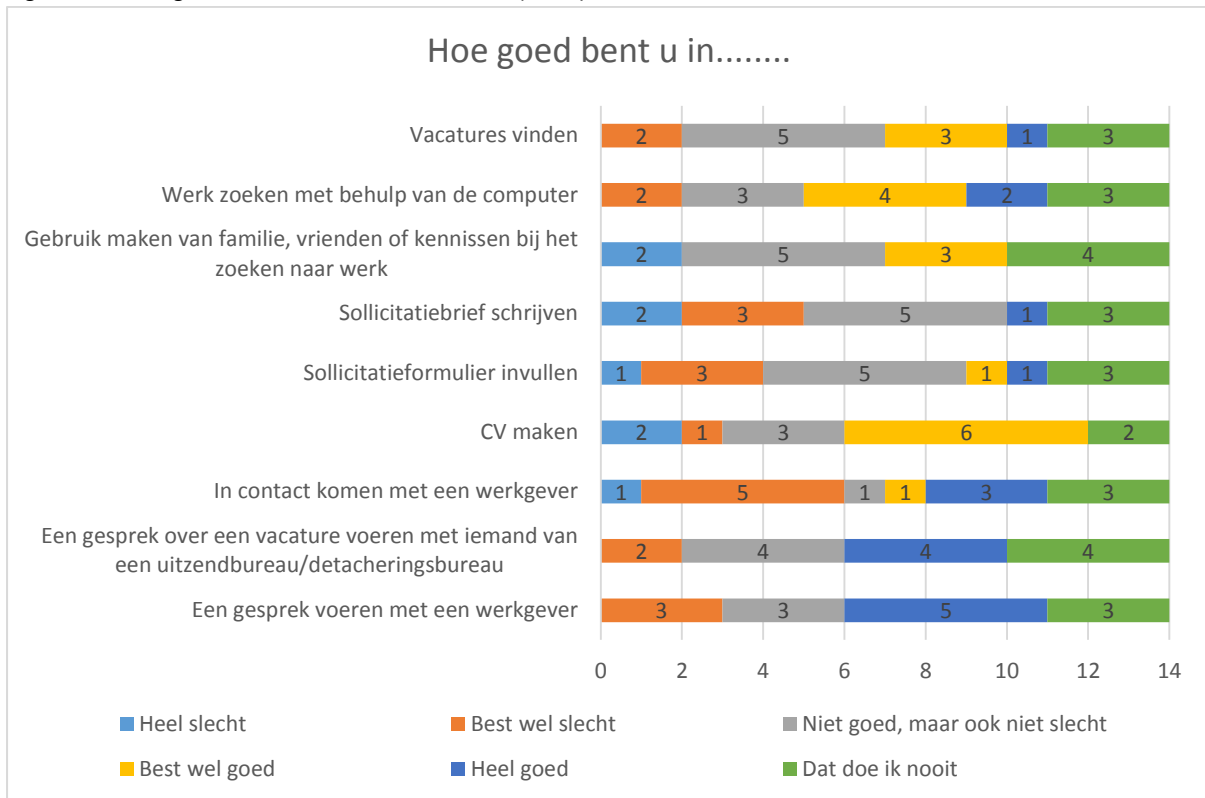
Element 3: inkomen genereren

De respondenten is gevraagd wat ze de afgelopen tijd gedaan hebben om een betere toekomst te hebben³⁷. Van de 14 respondenten die deze vragen hebben beantwoord, heeft de helft (n=7) gezocht naar een opleiding of cursus. Vier respondenten hebben gezocht naar vrijwilligerswerk. Telkens drie respondenten hebben gezocht naar beter betaald werk, naar een werkervaringsplek, naar betaalde klusjes en/of zijn meer gaan werken. Twee respondenten zijn bezig om een eigen bedrijf te starten. Twee respondenten hebben geprobeerd ‘rust in hun hoofd te krijgen’. Eén respondent heeft de afgelopen tijd aan dagbesteding gedaan. Tenslotte geven 2 respondenten aan niks gedaan te hebben voor een betere toekomst.

Verder is respondenten gevraagd aan te geven hoe goed ze zijn in bepaalde sollicitatie-activiteiten. De resultaten zijn weergegeven in figuur 3.

³⁷ Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen.

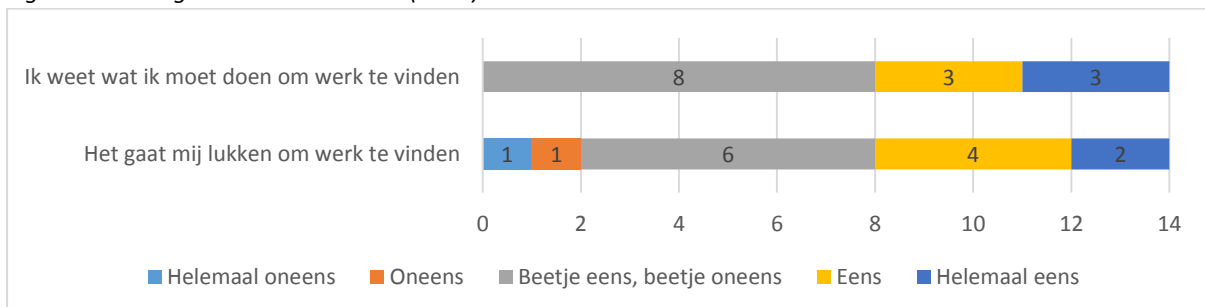
Figuur 3. Stellingen over sollicitatie-activiteiten (n=14)

Uit figuur 3 blijkt dat 2-4 respondenten bepaalde sollicitatie-activiteiten nooit doen. Meer dan de helft van de respondenten (n=9-10) geeft aan slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het schrijven van een sollicitatiebrief en in het invullen van een sollicitatieformulier. De helft (n=7) geeft aan best wel slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het vinden van vacatures. Een gelijk aantal geeft aan heel slecht of niet goed, maar ook niet slecht gebruik te maken van familie, vrienden of kennissen bij het zoeken naar werk. Zeven respondenten geven aan slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het in contact komen met een werkgever. Bijna de helft (n=6) zegt best wel slecht of niet goed, maar ook niet slecht te zijn in het voeren van een gesprek met een werkgever of een gesprek over een vacature met iemand van een uitzendbureau/detacheringsbureau. Meer dan een derde (n=5-6) vindt zichzelf slecht of niet goed, maar ook niet slecht in het zoeken naar werk met behulp van de computer en het maken van een cv.

Verder is respondenten gevraagd aan te geven in hoeverre ze het eens zijn met 2 stellingen over het vinden van werk. In figuur 4 staan de resultaten.

Figuur 4. Stellingen over werk vinden (n=14)

Uit figuur 4 blijkt dat 2 respondenten het (helemaal) oneens zijn met de stelling 'het gaat mij lukken om werk te vinden'. Voegen we hier nog de mensen toe die het een beetje eens, beetje oneens zijn met deze stelling,

dan blijkt dat meer dan de helft van de respondenten (n=8) niet zeker is dat het hem/haar gaat lukken om een baan te vinden. Meer dan de helft van de respondenten (n=8) is het een beetje eens, beetje oneens met de stelling 'ik weet wat ik moet doen om werk te vinden'. Als laatste is respondenten gevraagd waar ze zorgtoeslag aan kunnen vragen. Drie respondenten weten niet dat ze dit bij de Belastingdienst kunnen doen. Op het gebied van het genereren van inkomen (vooral de specifieke sollicitatievaardigheden) lijken de respondenten nog best wat te kunnen leren.

FINANCIËLE TRAINING (UNIE NATIONALE MAROKKAANSE VROUWEN NEDERLAND; UNFM-NL)

Delta Loyd Foundation ziet structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik van een model, ontwikkeld door Delta Lloyd Foundation, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis competenties van het Nibud³⁸ en onderzoek naar schuldhulpverlening en armoede³⁹. Het project Financiële training van de UNFM-NL richt zich op de volgende drie elementen van het model:

- 1) *Orde en overzicht in de eigen administratie*: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 2) *Basale kennis en begrip van financiële zaken*: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 4) *Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)*: deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen

In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (nulmeting) van de deelnemers die voor 31 december 2016 met het project zijn gestart of begin 2017 starten. Bij de nulmeting wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welke mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid hebben de deelnemers op dit moment?

Kenmerken van de respondenten

In totaal hebben 30 respondenten de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. Omdat niet alle respondenten alle vragen hebben beantwoord, ligt het aantal respondenten dat een vraag heeft beantwoord tussen de 25 en 30. In tabel 1 staan de belangrijkste kenmerken van de respondenten.

³⁸ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

³⁹ Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht. ; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhulpverlening*. Amsterdam: Regioplan. ; Duyx, H. (2014) *Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas. November 2014, 14-22.* ; Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken.

Tabel 1. Kenmerken van de respondenten (n=25-30)

Kenmerken	Aantal of gemiddelde (spreiding)
Leeftijd (in jaren)	43 (spreiding: 28-67)
Vrouw	29
Tot welke groep rekent u zichzelf? (meerdere antwoorden mogelijk)	
Nederlanders	13
Marokkanen	16
Antilianen	1
Turken	1
Surinamers	1
Andere groep ⁴⁰	2
Hoogst gevolgde opleiding	
Geen opleiding	6
Basisschool	5
Vmbo	1
Mbo 2, mbo 3 of mbo 4	7
Havo of vwo	2
Hbo, universiteit of hogere opleiding	4
Andere opleiding ⁴¹	2
Woonsituatie (meerdere antwoorden mogelijk)	
Alleen	1
Met partner	22
Met kind(eren)	25
Met ander/anderen ⁴²	2
Dagelijkse activiteiten (meerdere antwoorden mogelijk)	
Betaalde baan	5
Vrijwilligerswerk	8
Opleiding	1
Werkervaringsplek	1
Ik heb geen werk en doe geen opleiding	11
Ik doe iets anders ⁴³	4
Inkomstenbron (meerdere antwoorden mogelijk)	
Bijstandsuitkering	4
WW-uitkering	1
Salaris	4
Pensioen	3
WIA, WAO of Wajong	3
Geld door klusjes	1
Inkomstenbron partner (meerdere antwoorden mogelijk)	
Salaris	11
Geld uit eigen bedrijf	3
Pensioen	1
Bijstandsuitkering	1
WW-uitkering	2
WIA, WAO of Wajong	2
Ik krijg geld van familie of vrienden. Ik hoef dit niet terug te betalen	1
Anders ⁴⁴	1

⁴⁰ De respondenten noemen 'Spaans' en 'Egyptisch'. Vijf respondenten gaven geen antwoord.

⁴¹ 'VWO in Marokko' en 'HBO/uni in Egypte'.

⁴² 'kleinkinderen' en niets ingevuld.

⁴³ 'huisvrouw' en niets ingevuld.

⁴⁴ 'Mijn partner krijgt algemene heffingskorting'

Financiën

Tabel 2 laat zien hoeveel inkomsten de respondenten (inclusief inkomsten van een partner) per maand ontvangen. Tweeëntwintig respondenten beantwoordden de vraag die hierover ging. Drie van hen weten het niet en zes willen het niet zeggen. De helft van de respondenten (n=15) geeft aan dat één of meerdere mensen hen helpen met hun post en het regelen van geld. Genoemd zijn familie (n=3), vrienden (n=2), maatschappelijk werk (n=2), schuldhulpverlening (n=1) en anderen (n=9).

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomsten van partner; n=22)

Categorie	Aantal respondenten
Meer dan €1.000 en minder dan €1.500	7
Meer dan €1.500 en minder dan €2.000	5
Meer dan €2.000 en minder dan €2.500	1
Weet ik niet	3
Wil ik niet zeggen	6

Schulden

Van de 24 respondenten die de vraag over schulden beantwoord hebben, hebben er 7 schulden⁴⁵. Vier respondenten geven aan dat ze niet weten of zij schulden hebben bij de verschillende instanties. De hoogte van de schulden is weergegeven in tabel 3. De respondenten met schulden hebben gemiddeld 1-2 schuldeisers (range: 1-5). Vier respondenten hebben één schuldeiser, twee respondenten twee schuldeisers en één respondent geeft aan bij vijf instanties een schuld te hebben. Eén respondent geeft aan dat een deurwaarder een deel van zijn of haar loon of uitkering krijgt. Twee respondenten weten niet of dit gebeurt.

Tabel 3. Schulden van de respondenten in categorieën (n=7)

Categorie	Aantal respondenten
Minder dan €500	3
Meer dan €500 en minder dan €1.000	1
Meer dan €1.000 en minder dan €3.000	1
Meer dan €5.000 en minder dan €10.000	1
Meer dan €50.000	1

Motivatie

Respondenten hebben verschillende redenen om mee te doen aan het project. De meest genoemde redenen zijn dat respondenten graag meer willen leren hoe met geld en hun financiën om te gaan. Ook wordt 'zelfstandig zijn' een paar keer genoemd.

'Ik heb geen idee over dit onderwerp want mijn man doet alles dus ik wil weten en leren.'

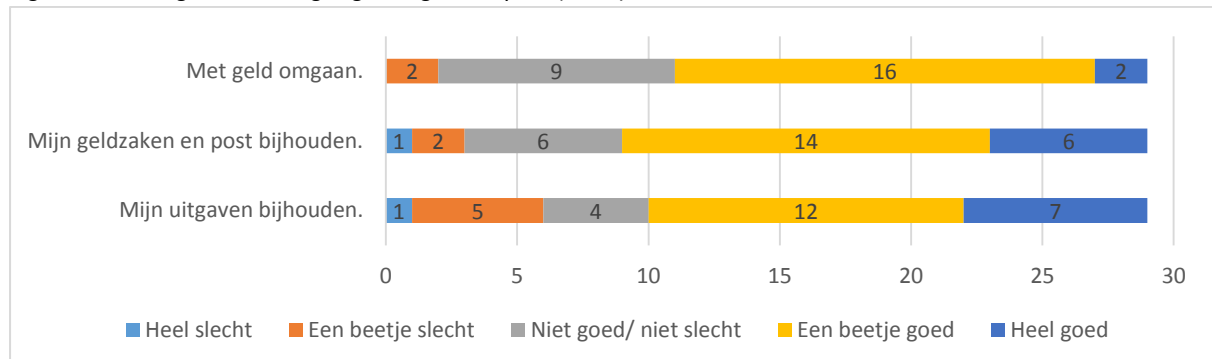
'Ik wil leren hoe kan ik mijn budget beheren.'

⁴⁵ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij een of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, zorgverzekering, huur of hypotheek, bank, (web)winkels, vrienden, boetes, studieschuld, rekeningen die ik nog moet betalen of andere schulden.

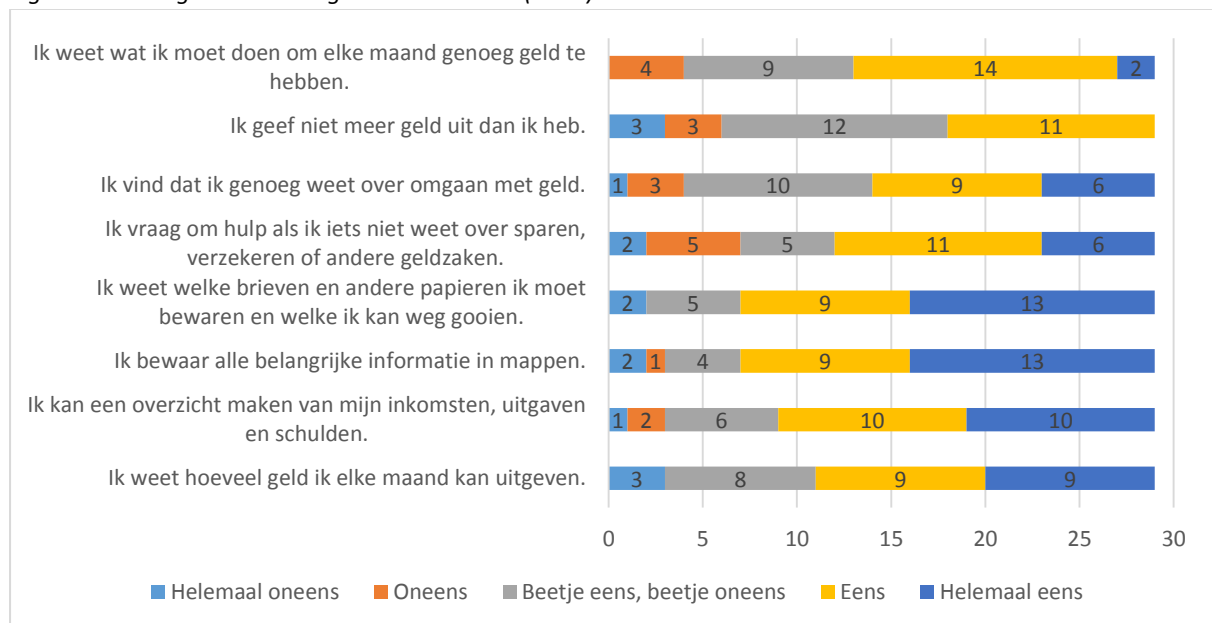
Element 1: Orde en overzicht in de eigen administratie

Om in kaart te brengen of respondenten zicht hebben op hun inkomsten en uitgaven, hebben ze 12 stellingen moeten beoordelen. De resultaten staan in de figuren 1, 2 en 3.

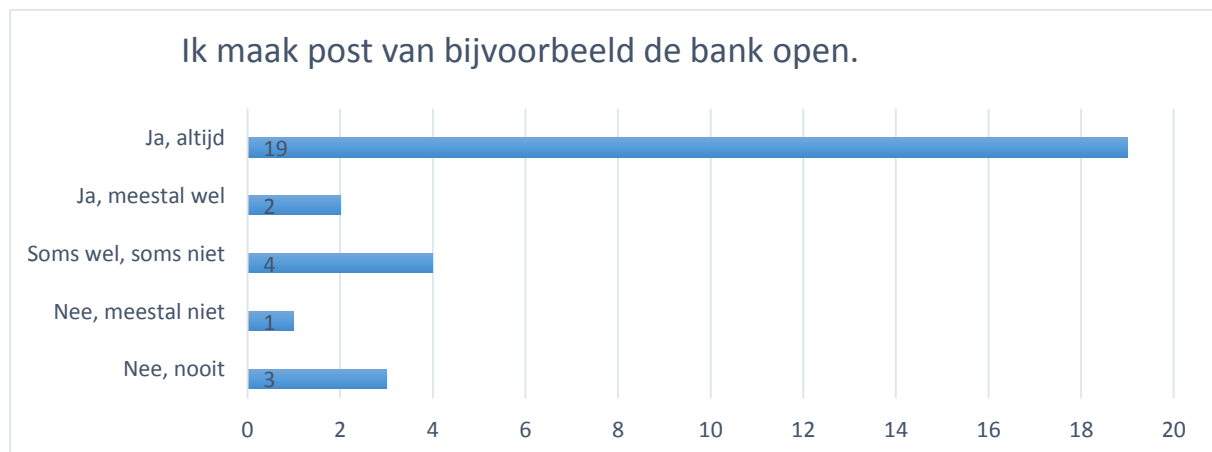
Figuur 1. Stellingen over omgang met geld en post (n=30)

Figuur 2. Stellingen over de eigen administratie (n=30)

Figuur 3. Stelling over post openmaken (n=30)

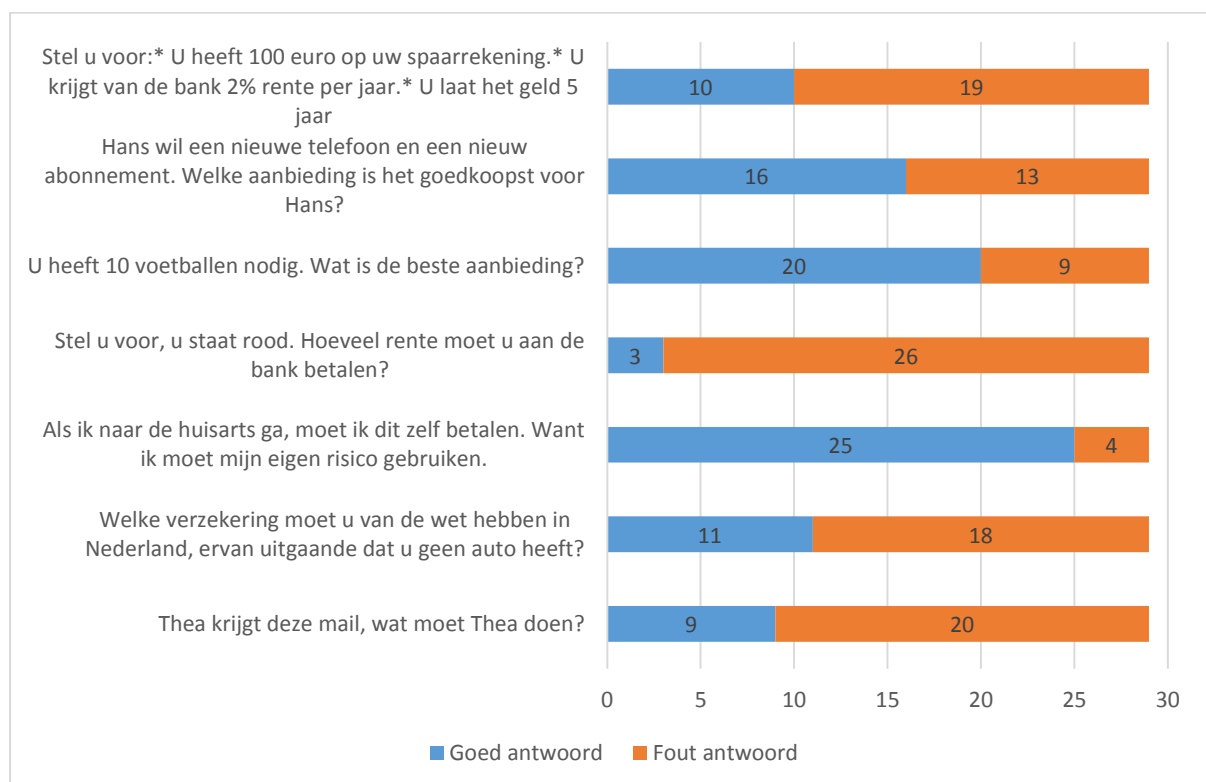

Uit figuur 1 blijkt dat een vijfde van de respondenten (n=6) vindt dat hij of zij slecht is in het bijhouden van uitgaven. Voegen we hier de antwoorden bij van de respondenten die er zeggen 'niet goed/niet slecht' in te zijn, dan betreft dit een derde van de respondenten (n=10). Dit laatste geldt ook voor de stellingen 'met geld omgaan' (n=11) en 'mijn geldzaken en post bijhouden' (n=9). Met de stellingen over de eigen administratie (figuur 2) zijn maar zeer weinig respondenten het (helemaal) oneens. Uitzondering is de stelling 'ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken' waar 7 respondenten het (helemaal) mee oneens zijn. Maar als we de antwoordcategorie 'beetje eens/beetje oneens' toevoegen aan de groep die het (helemaal) oneens is met de stellingen, dan gaat het om bijna twee derde bij de stelling 'ik geef niet meer geld uit dan ik heb' (n=18) en bijna de helft bij de stellingen 'ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld' (n=14) en 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben' (n=13). Uit figuur 3 kan worden afgeleid dat bijna twee derde van de respondenten (n=19) zegt altijd post van bijvoorbeeld de bank open te maken. Drie personen doen het nooit en één meestal niet. Met betrekking tot dit element valt er voor een grote groep respondenten nog heel wat te ontwikkelen.

Element 2: Basale kennis en begrip van financiële zaken

Om de kennis en het begrip van geldzaken van respondenten te meten, hebben de respondenten 7 meerkeuzevragen over geldzaken moeten beantwoorden. Eén respondent vulde deze vraag niet in. In figuur 4 staan de resultaten.

Figuur 4. Kennisvragen over geldzaken (n=29)

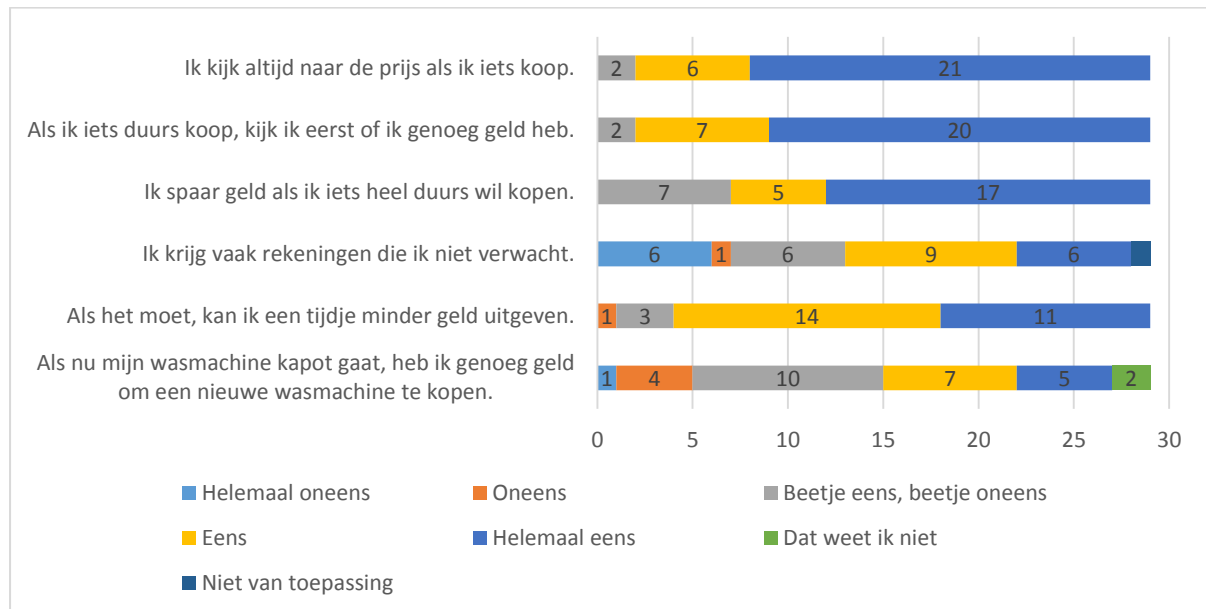

Wat op valt is dat bijna alle respondenten (n=26) de rekenvraag over roodstaan bij de bank verkeerd beantwoordden. Ook geeft ongeveer twee derde van de respondenten (n=19) een verkeerd antwoord op de rekenvraag over het begrip rente-op-rente, wat te doen bij het krijgen van een phishingmail (n=20) en welke verzekering ze van de wet in Nederland moeten hebben (n=18). Beter is men op de hoogte van het al dan niet zelf moeten betalen van de huisarts: slechts 4 respondenten weten dit niet. Uit deze vragen blijkt dat er nog behoorlijk wat kennisvermeerdering plaats kan vinden bij de respondenten.

Element 4: Uitgaven beheersen.

Om te onderzoeken of respondenten hun uitgaven beheersen, hebben ze voor 6 stellingen moeten aangeven in hoeverre ze het eens zijn met deze stellingen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 5.

Figuur 5. Stellingen over uitgaven beheersen (n=29)

Figuur 5 laat zien dat weinig respondenten het (helemaal) oneens zijn met de stellingen, met uitzondering van de stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht' waar 7 respondenten het (helemaal) mee oneens zijn. Wat opvalt is dat 15 respondenten zeggen het (helemaal) oneens of een beetje eens, beetje oneens te zijn met de stelling 'als mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'. Uit deze stellingen blijkt dat de respondenten op het gebied van uitgaven beheersen het zo goed mogelijk proberen te doen. Met binnenkomende rekeningen en onverwachte uitgaven lijkt ongeveer de helft van de respondenten echter problemen te hebben.

© Hogeschool van Amsterdam,
Maart 2017

AMSTERDAMS KENNISCENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJKE INNOVATIE

Lectoraat Armoede Interventies

Wibautstraat 5a

Postbus 1025

1000 BA Amsterdam

www.hva.nl/akmi